

CSENDŐRSÉGI LAPOK

MEGJELENIK
HAVONTA KÉTSZER

SZERKESZTI
PINCZÉS ZOLTÁN
SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre	--- --	12 pengő
Félévre	--- --	6 pengő
Negyedévre	--- --	3 pengő

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, I. ORSZÁGHÁZ-UTCA 30

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 12 pengő,
félévre 6 pengő, negyedévre 3 pengő

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I, Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Szeressük egymást!

Rombadöntött gyönyörű Nagymagyarorszá-
gunk romjain kevesen maradtunk magyarok,
nagyon kevesen. Nyolc milliónyi kicsiségünk mel-
lett óriásivá nőnek a feladatok, amelyeket a jövő
titokzatos közelsége vagy távolsága elénk fog állítani
s a határokon túlról vágyódó lélekkel váró testvé-
reink pedig nem azt számlálgatják, hogy hányan
vagyunk, hanem azt fűrkészik bennünk, hogy méltó-
k vagyunk-e arra a reménykedésre és bizalomra,
amellyel minket az ezeréves Magyarország jövő
honfoglalóinak tekintenek.

Tudjuk és érezzük küldetésünk magasztos vol-
tát, de érezzük a súlyát is. És minél kevesebben
vagyunk, annál erősebb a meggyőződésünk, hogy
a minden poklok dacára is világos és határozott
úton, amelyen haladnunk kell, senkinek sem szabad
közülünk hiányoznia. Egy célnak, egy gondolatnak
kell az egész nemzetet áthatnia és vezetnie, még
akkor is, amikor nem beszélünk róla; aki nem ezt
vallja, hamis tanokat hirdet s árulója minden ma-
gyarnak innen és túl a határokon!

Nem vagyunk annyira boldogok és gondtala-
nok, hogy az apró egyenetlenkedés unaloműző
lukszusát magunknak megengedhetnők. Reáérünk
erre majd akkor, amikor már nem lesz okosabb dol-
gunk. Most, amikor hátunkon sajog az istencsapása,
amikor még füstölögnek a tűzvész üszkei, amelyek
tönkrehamvasztottak, bizony száz fontosabb tenni-
valónk van, mint hogy a megmaradt koncok felett
marakodjunk.

Az egyetértést azonban nemesak hirdetni kell,
hanem ápolni is, nemesak másoktól kell elvárni,
hanem példát is kell adni reá. És van-e vajjon
valaki, akinek a példaadással elsőbbsorban kellene
előljárnia, mint nekünk, csendőröknek, akikre úgyis,
mint a közbiztonság őreire, úgyis, mint katonákra
elsőbbsorban járul Nagymagyarország fenséges gon-
dolatának kultusza?

Ne mondja senki, hogy az ő ereje, képessége
vagy munkaköre túlszerűen ahhoz, semhogy ő az
összességnek hasznára válhatnék. Bármilyen hatal-
mas is egy gépezet, annak egyetlen rugócskája,
egyetlen kicsi csavarja sem állíthatja magáról,
hogy felesleges, hogy az ő munkája haszontalanabb,
mint a lendítőkeréké, mert kicsi csavarok meglazu-
lása éppen úgy megállíthatja a gépezetet, mint a
nagy alkatrészek hibája.

A csendőrség viszont az állam gépezetének
nélkülözhetetlen alkatrésze s az összesség szem-
pontjából nem közömbös, hogy a csendőrség, mint
az állam testének önálló funkciójú szerve, önmagá-
ban mennyire erős és egységes. Az erő az összetar-
tásban rejlik, az összetartás pedig egyéneken
múlik, mindenkin külön-külön a maga körében.

A csendőr, aki a maga körében, az örsön egye-
netlenséget szít, nemcsak a bajtársai ellen vét, ha-
nem a testület ellen is, mert annak egy részecské-
jébe bomlasztó mérget igyekszik beleoltani. A min-
dennapi élet apró-cseprő eseményeiben és kelle-
metlenségeiben, a szolgálatban és a magánéletben,
mások természetadta egyéniségében, egyszóval a
világon mindenben hamar talál súrlódási felületet
az, aki a kákán is csak a csomót és másban is csak
a hibát keresi, megfélekezve természetesen a ma-
gáéiról. Az ilyen ember mindig és mindenért má-
sokat hibáztat, előljáróit, bajtársait, alárendelt-
jeit, csak éppen ott nem keresi a hibát, ahol legha-
marabb megtalálhatná: a maga összeférhetlen-
ségében, hiúságában, irigységében, rövidlátásában
vagy tudatlanságában.

Akit mindig az a belátás vezérel, hogy ember
hiba nélkül nincsen s hogy ez alól a szabály alól
ő sem képez kivételt, az sohasem fog a bajtársai-
val egyenetlenkedni, mert belátja, hogy a maga
emberi gyarlóságával szemben csak úgy számí-
that elnézésre, ha ő is megbocsátja másoknak azo-
kat. Aki belátja, hogy nem ő a legtokéletesebb
ember a világon, azt sohasem fogja bántani az ér-
demesebbek nagyobb jutalma s aki elég okos
ahhoz, hogy önmagát elfogulatlanul értékelni
tudja, az sohasem fog megfélekezni a szerénység-
ről, amellyel másoknak tartozik. Végül és főleg
pedig az, akit igazi bajtársiasság hat át, sohasem
fog az egyetértés ellen véteni, mert az igazi baj-
társiasság elemi fundamentuma az egyetértés és
az összetartás.

Az előljárók közül elsőbbsorban az örsparancs-
nok az, aki alárendeltjeinek életét közvetlen kö-
zelről szemléli. Legyen az ő gondja, hogy aláren-
deltjei testvéri békeességben éljenek. Legyen ő
maga az egyetértésnek nemesak hirdetője, hanem
kútforrása és ha kell, szigorú őrzője is. Ti pedig,
csendőrök, legyetek egymásnak nemesak bajtársai,
hanem testvérei is. Csak így lesz igazi otthonotokká
az örs, amelyben egy életet kell leélnetek, csak így
fogja a család békeessége és melege áthatni a Ti kis
laktanyátokat az Alföldön, a Dunántúlon és majdan
a Kárpátok ormai között.

Szeressétek egymást csendőrök, magyarok,
hiszen úgyis olyan sokan vannak, akik gyűlölnék
minket!

A leszerelés kérdése a világpolitikában.

Irta: M. CSEJKOVITS KÁROLY vkszt. ezredes.

Századunk elején a világháború lehetősége csak mint valami elkerülhetetlen rossz, de rövid zivatarnak vélt vészfelhő mutatkozott a politikai láthatáron. Az államok talán szívesen el is kerültek volna egy nagy háborút, de nem tartották azt olyan borzalmasnak, hogy annak elkerülésével komolyabban foglalkoztak volna. Amikor azonban 1914-ben a háború kitört, ez a zivatar tombolni kezdett és négy és fél éven át olyan pusztítást végzett, amilyent a világ még nem látott, a magas politika is fogékonyabbá vált a háború korlátozására irányuló mozgalom iránt.

Nem is lehet azon csodálkozni, hogy az emberiség — a közelmúlt tapasztalatai alapján — irtózik a jövő háborútól. Mert a laikus is könnyen elképzelheti, hogy ez mit hozhat, hogyha a fegyverhatás, pusztítás, revanche és bosszúvágy még fokozható. Igaz, hogy a jövő háború réme sem kísértene annyira, ha a világháború győztesei kevésbé kegyetlenek lettek volna, ha a leigázott emberiség milliói beletörődhetnének rabsorsukba és ha a világ nem volna tele — ma még áthidalhatatlannak látszó — ellentétekkel.

Ilyen viszonyok mellett tisztában van mindenki azzal, hogy a mai állapotok nem maradhatnak meg; ezeken változtatni kell. Csak az a kérdés: *Mit hoz majd a jövő? Békés újjáépítésben, vagy új világháborúban alakul-e ki egy a mainál igazságosabb világrend?*

Ezen probléma megoldására több irányban folynak kísérletek anélkül, hogy ezek eddig eredményhez vezettek volna. A helyzet ma még nagyjában az, hogy az államok egyik része erősen fegyver-

kezik, amellet meggátolja az elégedetlennek tudott vagy vélt államok és népek hasonló fegyverkezését és szövetségi, viszontbiztosítási alapon törekszik hatalmának fentartására. Az így leigázott népek az erőszakkal szemben *jogi alapra* helyezkednek és igazságot vagy függetlenségük elismerését, továbbá igazságos hatalmi elhelyezkedést a *béke revíziójától* várnak.

Ezzel azonban a háborús lehetőségek kiküszöbölve nincsenek. Pedig a kivetítő út feltárása sürgős, mert a kényszerbéke, az ujonnan keletkezett Elzász-Lotharingiák, a leigázott vagy szétdarabolt népek fejlődésvágya, a gyarmatosított százmilliók szabadságvágya, a sárga faj közel félmilliárdnyi tömegének ébredése, a nacionalizmus és internacionalizmus áthidalhatatlan ellentéte, a politikai és gazdasági hatalomért folyó állandó versengés és még sok más kérdés olyan aktuális problémáit képezik korunknak, amelyekről nem tudhatjuk, hogy békésen rendezhetők-e, illetve mikor és hogyan jutnak a fegyveres megoldás stádiumába különösen akkor, ha a megoldás válságában az államférfiak mellett a *felelős katonai* vezetők is kénytelenek megszólalni.

A katonai tudomány mai fejlettsége mellett ugyanis a jövő hadvezérének elsősorban a katonai *kezdeményezés megóvásától kell függővé tennie* a háború sikerét. Mert a jövő mérkőzés leghatásosabb fegyverei a légi járművek, a harcok kocsik, a messzehordó tüzérség és a mechanizált rohamosztatok erőssége: *a hirtelen rajtaütés*. Nincs az a katona, aki adott esetben elmulasztaná az alkalmat, hogy ellenfelét meglepve, annak hadigépeit rajtaütésszerűen elpusztítsa, mielőtt azok harca fejlődhetnek, vagy aki ne törekedne az ellenség váratlan megrohanására, hogy annak fizikai, gazdasági és erkölcsi erőit megsemmisítse, mielőtt azok az ellenállásban érvényesülhetnének.

Capitano Tonetti narancsai.

— Naplótöredék. —

Közli: SZABÓ JENŐ százados.

Vittorio, 1918 november.

Egyedül maradtam a nagy, fehérre meszelt kórházi teremben. Társaimat — két olasz tisztet — most vitte el a halottas kocsis... A spanyol ölte meg őket, amely engem is fojtogatott.

A terem súlyos boltívei kápolnára emlékeztetnek. A két ablak között komor feszület sötétlik a hófehér falon; bronz koronájáról erőtlően hullanak vissza a bágyadt novemberi napsugarak... Szenvedő arca hidegen hagy s az imádságos csendben nem tudom neki megköszönni, hogy életben maradtam.

Fásultan böngészem a Corriere della Sera reggeli kiadását... Minden sora fáj... Minden sorából a grande vittoria kiált felém... A nagy győzelem! Az olasz nap felhőtlen ragyogású... Nekünk a sötét éjszaka... a vég... Vége az álmoknak, vége a reménynek, vége a hitnek, a keserves öt esztendő minden dicsőségének...

Hadseregünk összeomlott... a románok előnyomulnak...

Kövér betűk táncolnak az újság hasábjain. Fátalos szemmel nézem az ujjongó fölírásokat s lassan-lassan apró keresztékké olvadnak össze szemem előtt a fekete betűk...

Amikor felébredtem, az orvos állott az ágyam mellett.

„Magának — barátom — teljes nyugalomra van szük-

sége. Hagyja az újságokat. Elvesztették a háborút, elégedjék meg ennyivel! Ráér az eseményekkel bővebben foglalkozni akkor is, ha teljesen rendben lesz! Különbösen úgy jár, mint a szobatársai.“

Sarkon fordult és ott hagyott. Az újságot magával vitte. Mérheteren gyűlölettel néztem utána. Lépteinek katonás kopogása nemsokára elült a csendes folyosón, de gőgös, részvétlen szavai itt maradtak a fülemben... Belemartak a lelkembe. Testem minden csepp része remegett az izgalomtól s a gyűlölet lángjai hevítették amúgy is lázas véretem...

Igen! Újra lángolt a gyűlölet, amely már-már kiálvó félben volt a fehérre meszelt közös kórházi teremben...

Pár perccel később, amikor az ápoló újságolta, hogy — most gördül ki a halottas kocsis a kórház kapuján, nem volt részvét a lelkemben.

Nem sokáig voltam egyedül. A déli órákban az egyik üresen maradt ágyat rendbehozták Tonetti kapitány számára, akít betegszállító autón hoztak vissza az előnyomuló csapatok közül. Az autó a koraesti órákban érkezett a kórház elé.

Capitano Tonettit hordágyon hozták fel az emeletre. Mellét elborították a kitüntetések szalagjai s mint később megtudtam, a bersaglierik legvittezebb tisztje volt.

Nem volt eszméleténél, mikor az ágyra fektették. Negyven fokos láz fojtogatta. Sűrű, fekete, csapzott haja kúszáltan omlott az arcába s szakállával összefolyva, olyan volt arca a villanyfényben a fehér vánkoston, mint a bronz Krisztusé a két ablak között, a fehér falon.

Tisztiszolgája hangtalanul ült ágya szélén. Csend volt a nagy teremben, imádságos csend... Én részvét-

A régi időkben nagy út választotta el a viszálykodó államokat a jegyzékváltástól a háborúig. Ennek a hosszú útnak mérföldkövei konferenciák, kardesörtetés, csapatösszevonások, politikai és gazdasági nyomások, a diplomáciai viszony megszakítása, végre mozgósítás és felvonulás képezték és csak ultima ratióként jött a hadüzenet. *A multban ilyenformán idejében és felismerhetően mutatkozott a háborús veszedelem.* A jövőben az alighanem másképp lesz. El lehetünk készülve arra, hogy ha felelős tényezők, hatalmi elhelyezkedésük szempontjából biztató politikai és sikert ígérő katonai helyzetet látnak, akkor egyetlen radiogrammos hadüzenet kapcsán a hadigépek ezreivel hirtelen lecsapnak azokra, akik az ő állami érdekeik útjában vannak.

De ha a jövő háború nem is az itt vázolt zivatarként törne ki, feltétlenül számolni kell ama lehetőséggel, hogy a multhoz viszonyítva gyorsabban, sőt talán elhamarkodottan indulhat meg.

A győztes államok ez okból — már a békediktátumok korszakában — több irányban kísérleteztek olyan rendszabályokkal, amelyekkel hatalmi elhelyezkedésüket állandósítani és *a jövő háborút kiküszöbölhetni vélték.* Ezen célból egyrészt *lefegyverezték* a legyőzött államokat és nekik csak a belső rend biztosítására szükséges minimális fegyveres erő megtartását engedték meg, másrészt pedig ezzel kapcsolatosan megfosztották ezeket az államokat mindazon fegyverektől (légijárművek, harci kocsik, nehéz tüzérség stb.), amelyek nélkül modern háború meg sem vívható. És mindezen erőszakoskodás megkoronázásaként a békeszerződések katonai rendelkezései végrehajtásának ellenőrzése címén „ellenőrző bizottságokat” ültettek a legyőzöttek nyakára.

A szövetséges és társult főhatalmak képviselőiből alakult eme bizottságok éveken át nyomorí-

tották a volt központi hatalmak államait, azoknak óriási pénzbe kerültek és teljes mértékben végrehajtották azokat a kegyetlen rendszabályokat, amellyel a békeszerződés ezen államokat sújtotta. Ezzel a rendszabállyal a győztesek a „győző” jogán — az alulmaradtakra kényszerített teljes lefegyverzést végre is hajtották, de ezzel még távolról sem hátrították el a jövő háború lehetőségét.

A nagykövetek tanácsa különben már visszahívta a legyőzött államokban működő ellenőrzőbizottságokat, utoljára most nálunk is folyamatban van az entente ellenőrző bizottság működésének beszüntetése.

Párhuzamosan a legyőzöttek lefegyverzésével a világbéke megóvása címén, tényleg azonban a békediktátumok szentesítésére alakult még meg az úgynevezett *Népszövetség.* Lehet, hogy az amerikai Egyesült Államok volt elnökének, Wilsonnak tényleg valami magasztos cél lebegett lelki szemei előtt, amikor a Népszövetség gondolatát propagálni kezdte. Sőt kétségtelenül volt valami megtévesztő annak megalakulásában is, amikor az újdonsült szövetség a *nemzetközi döntőbiráskodás* megszervezését, az állami *biztonság* nemzetközi megóvását és az általános *leszerelés* nemzetközi rendezését írta zászlaira. Csakhogy hamarosan kiderült, hogy ezeket a jelszavakat senki komolyan nem veszi és hogy ez a szövetség is csak a hatalmat szolgálja, hogy ott is az erős a gyengébbet — aszerint, hogy érdeke ezt miként kívánja — támogatja, vezeti vagy kihasználja, de egyenjogosultnak soha sem tekinti. Ilyen viszonyok mellett a Népszövetségben nincsen garancia a jövő háború elhárítására. Ez talán akkor lesz majd lehetséges, ha a világ jóvá tudja tenni mindazt, amit eddig különféle erőszakoskodással a népek és nemzetek ellen vétett és ha a szövetség minden résztvevője a „ma” állapotával anynyira meg lesz elégedve, hogy a „holnaptól” csak

lenül tekintetem a súlyos beteg olasz tisztre s hűdegen hagyott a gondolat, hogy meg fog halni mellettem, mint a másik kettő . . .

A folyosón újra felhangzottak az ezredorvos katonás léptei. Nemsokára felpattant az ajtó s pár pillanat múlva ott állott az orvos a súlyos beteg ágyánál. Injekciókkal eszméletre térítette. Orvosságot rendelt, utasítást adott az ápolónak s eltávozott. Várták a többi betegek . . .

Tonetti kapitány elaludt. Tisztiszolgája az ágyamhoz lépett s azt kérdezte, hogy én is olyan nagybeteg voltam-e, mint a kapitány?

Nem válaszolhattam, mert amint észrevette a széken függő zubbonyomról, hogy nem vagyok olasz tiszt, ijedten távozott, leült gazdája ágyára s aggódva figyelte, nem vette-e észre a szentségtörést?

Tonetti kapitány nem ébredt fel, de legénye tekintete félve kerülte ágyam környékét s kiült arcára a mély megbotránkozás, hogy egy levegőt merék szívni imádott gazdájával . . .

Egész éjszaka nem hunytam le a szememet. Lázás agyamban az ébrenlét és álom kergették egymást. A tompított villanylámpa fényétől homályosan megvilágított betegszoba falai a végtelenségbe mélyültek s a súlyos beteg Tonetti kapitány halk nyöszörgéseit halálordítássá torzította az emésztő láz . . . Láthatatlan kezek hatalmas fehér vásznat lengettek a végtelenségben — rajta nagy fekete betűk: Romania mare . . .

Irtózatoss éjszaka volt.

Reggel összetörten ébredtem. Első pillantásom a szomszéd ágyra esett. Tonetti kapitány félig ülve fe-

küdt az ágyán. Haja, szakálla rendben volt s alig látszott rajta, hogy tegnap este már igen közel volt a *tulsó parthoz.*

Mosolyogva nézett felém. „Közös sors” — mondotta. — Majd amikor észrevette, hogy szemem az ágyán fekvő újságon nyugszik, zavartan takarta el valami ruhadarabbal.

Nem volt kedvem beszélgetni. Az ezredorvos szavai még marták a lelkemet s félőn csukódott össze, mint a mimoza az idegen kéz érintésétől . . .

— Austriaco? — kérdezte pár pillanat múlva.

— Magyar vagyok! — feleltem.

Ekkor, mintha mindent megértett volna, nem beszélt többet.

Dél felé megérkezett a felesége és a kis fia. Vallombonéból. A viszontlátás örömeit nem lehet leírni. A magas, karcsú, barna asszony zokogva borult az ura ágyára, a 3-4 éves kis fiúcska pedig esodálkozó szemekkel nézte zokogó édesanyját . . .

A kis fiú apró kezeikéiben két szép narancsot szorongatott s mosolyogva nyújtotta könnyező édesapjának . . .

Tonetti kapitány ágyába emelte a csöppséget és sugott valamit a fülébe . . .

A gyermek rámnézett s kezében a két narancsal, mosolyogva közeledett az ágyam felé . . .

Közös sors . . . — szolt nevetve Tonetti.

Egyszerre aztán valahogy a multé lett minden. A kedélyek felszabadultak a nyomasztó érzés alól s Capitano Tonetti narancsai meghozták a lelkek békéjét . . .

békés és kulturális fejlődést vár. Nem kell bővebben kifejteni, hogy ettől azonban még messze vagyunk. Ma csak ott tartunk, hogy néhány teljesen lefegyverzett, az önvédelemtől is megfosztott állam ellenére a háború réme épügy kísért a nemzetközi politikában, mint ahogy kísértett a nagy háború előtti időkben. Mert a nagy háborúban részt nem vett hatalmak, vagy pedig annak győztesei a háború után — Népszövetség és békés szövegek ellenére — tovább fegyverkeztek és így a mi napjainkban is legalább olyan fegyverkezési verseny folyik, mint amilyen folyt a háború előtt. Hogy ebből a versenyből a volt központi hatalmak államai ki vannak rekesztve, egyáltalában nem enyhíti azt a veszélyt, amely minden ilyen fokozott fegyverkezéssel jár különösen akkor, ha azt a régi történelmi tapasztalatot tartjuk szem előtt, hogy az államok közötti barátság sem örök életű és hamarosan jöhet idő, amikor a volt barátokból ellenség és fordítva az ellenfelekből jó barát lesz.

Amint ismeretes, Wilson, amikor észrevette, hogy a győztesek által tervezett „Népszövetség” nem fedti az általa hirdetett eszméket, visszavonult az európai politikától és az amerikai Egyesült Államok nem is léptek be a később Genfben megalakult ilyen szövetségbe. 1922-ben aztán Amerika, hogy a fegyverkezési versenyen enyhítsen, Washingtonban leszerelési tárgyalásokra hívta meg a nagy tengeri hatalmakat és Angliával, Japánnal, Franciaországgal és Olaszországgal elsősorban a tengeri fegyverkezés korlátozásában állapodott meg. Ezen öt állam kölcsönös megállapodásai azonban nem tekinthetők még a tengeri leszerelési kérdés megoldásának sem, mert a szerződő felek tulajdonképpen csak a hadiflották csatahajóinak számarányát rendezték, de azóta is korlátlanul tovább építik a washingtoni egyezmény által nem érintett, de egy jövő háború szempontjából döntő értékű, könnyű tengeri erőket.

Újabban a Népszövetség, amelynek igazi célja — mint említettük — az általános leszerelés megvalósítása volna, foglalkozott is ezzel a kérdéssel.

Ezen célból egy nagy nemzetközi leszerelési konferencia előkészítésére bizottságot alakított, amely immáron harmadik ülészakában foglalkozott a fegyverkezések korlátozásának és csökkentésének ügyével. És bár ezen ülészak befejeztével a bizottság első olvasásában tényleg el is fogadott egy — az általános leszerelésre vonatkozó — terjedelmes tervezetet, munkássága még csak az embrionális kezdetnél tart. Ezt legjobban Loudon bizottsági elnök záróbeszéde illusztrálja, amelyben ez megállapítja, hogy a leszerelés a világpolitika legnehezebb problémája, amelynek megoldásához az előfeltételek nagy része még nincsen meg. Az említett leszerelési tervezet első olvasásának jelentősége csak abban állott, hogy az egyes kormányok leszögezték általános véleményüket a leszerelés kérdéséről. Ezeket az állásfoglalásokat azonban toronymagas ellentétek választják el egymástól. Amíg az állig felfegyverezett államok a fegyverkezések mai állásán nem igen óhajtanak változtatni, addig a lefegyverzett államok a korlátozások általánosítását követelik.

Pregnánsan domborítja ki ezt az ellentétet Német- és Franciaország állásfoglalása a szóban

forgott konferencián. Amíg u. i. Franciaország a jelenlegi helyzeten alig hajlandó változtatni, addig Németország a fegyverkezés igazi korlátozására a következő javaslatokat tette:

1. A tényleges állományok és
2. a kiképzett tartalékok egységes korlátozása.
3. A használatban levő mindennemű hadianyag és
4. a raktárokon levő hasonló hadianyagok kontingentálása.

Ha a leszerelési konferencia ezen korlátozások igazságos rendezését elfogadná, akkor a fegyverkezések csökkentéséről komolyabban lehetne beszélni. Minden jel arra vall azonban, hogy e téren sohasem fognak megegyezni.

Talán nagyobb jelentősége lesz a május 4-én szintén Genfben összeülő világgazdasági konferenciának, amelyből valamikor talán az az atmoszféra fakad, amely a leszerelés kérdésének jobb kilátásokkal való tárgyalását lehetővé teszi. Ezt az időpontot azonban mi már nem igen fogjuk megérni.

A tulajdon elleni kihágásokról.

Irta: Dr. VALLÓ JÓZSEF őrnagy, a csendőr tiszti tanfolyam tanára.

A tulajdon ellen irányuló büntetendő cselekmények részint olyanok, amelyek mások tulajdonában tényleges kárt okoznának, részint pedig olyanok, amelyek csak a károsítás veszélyét foglalják magukban. Ez utóbbiak csak a megelőzés szempontjából büntethetők, s így kivétel nélkül a rendőri kihágások közé tartoznak; az előbbieket azonban, amennyiben jogtalan gazdagodási szándékból lettek elkövetve, tényálladékok szerint a büntettek és vétségek csoportjába tartoznának, a törvényhozás azonban néhányat közülök, a jogsérelem kisebb jelentőségénél fogva, a kihágások közé osztott be. Ilyenek a 4 pengő értéken aluli élelmi vagy élvezeti cikkek, tüzelőszerek vagy egyéb életszükségleti tárgyak ellopása, elsikkasztása vagy jogtalan elsajátítása (Bn. 51. §.), továbbá az idegen ingó dolog jogtalan használata s az ingatlan vagyon szándékos megrongálása vagy jogtalan használata, amennyiben az okozott kár 4 pengőt meg nem halad (127. §.) s végül a gyanús dolog megszerzése (129. §.), mint az orgazdaság fogalmából kivett jogveszélyeztető eljárás.

A jelen fejezet többi §-ai szintén összefüggésben állnak egyik vagy másik vagyon elleni deliktummal, amennyiben elkövetésük az illető büntett vagy vétség elkövetésének veszélyét foglalja magában; lényegileg azonban ez esetekben a vagyoni sérelem hiányzik s így a tettes megbüntetése csupán a megelőzés szempontjából indokolható. Így a betöréses lopás megelőzését célozzák a 133., 134. és 135. §-ok, melyek büntetést állapítanak meg azokra, akik az arra nem jogosult személyek felszólítására záratat felnyitnak vagy részükre kulcsot készítenek.

A 129—132. §-ok az orgazdasággal állnak összefüggésben, amennyiben úgy a gyanús dolog megszerzését, mint általában a zálogbavételre, s az elzálogosított dolog nyilvántartására vonatkozó szabályok megszegését is büntetni rendelik.

Képek az 1. honvéd gyalogezred zászlószentelési ünnepélyéről: Kormányzó Úr Ó Főméltósága zászlószegének beverése.

A 128., 136—140. §-ok a csalárd rászedést üldözik, midőn a nyilvános árverés eredményének meg-hiusítását, a hús- és kenyéreművek kicsinyben való eladásánál az árszabály kifüggesztésének elmulasztását büntetéssel sújtják.

Végül a 141—143. §-ok a tűz- és vízrendészeti szabályok megszegését büntetik.

Bn. 51. §. Aki 4 pengő értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket, tüzelőszert vagy egyéb életszükségleti tárgyat lop, elsikkaszt vagy jogtalanul elsajátít, amennyiben a cselekményt büntetetté minősítő körülmény nem forog fenn, tulajdon elleni kihágást követ el és 8 napig terjedhető elzárással büntetendő.

A bűnvádi eljárás csak magánindítványra indítható meg.

A törvény szövegezéséből is kétségtelenül kitűnik, hogy ezen §-ban a lopás, sikkasztás és jogtalanul elsajátítás „vétségének“ teljes tényálladéka feltalálható, de a törvényhozás a szorult helyzetben elkövetett ezen kisebb törvénysértést különös méltányossággal kihágássá enyhítette. Megszűnik azonban ez a különös méltányosság s a cselekmény egyszerre büntetetté minősül, ha ebben a Btkv. 336., 337. vagy a 338. §. szerinti minősítő körülmények fennforognak. A Curia úgy döntött, hogy élelmi cikkek betörés mellett történt eltulajdonítása 10 korona értéken alul is a Btkv. 336. §-a alá esik. (Bjt. LIII. 85.)

Az erdei és mezőrendőri lopás 24 pengő értékhatárig szintén kihágásként büntetendő.

Ezen kihágásnál elkövetési cselekményként 1. a lopás, 2. a sikkasztás, 3. a jogtalanul elsajátítás szerepelhet.

Ad 1. A lopás itt is a dolog elvitelével van befejezve, mint a Btkv. 333. §-ában, fontos tehát tudnunk, hogy mielőtt a tettes az ellopni szándékolta dolgot magához vette, habár ezzel a helyszínéről még el sem távozott, már bevezett lopás forog fenn.

Ez különösen azért fontos, mert a Kih. Btkv. 26. §-a szerint a kihágás kísérlete nem lévén büntethető, minden adott esetben pontosan tudnunk kell, vajon kísérlettel vagy befejezett cselekménnyel állunk-e szemben.

Ad 2. Sikkasztást a jogos úton birtokba vagy birtalatba vett dolognak jogtalanul eltulajdonítása vagy elsajátítása képez.

Közfelfogás szerint a már birtokban levő idegen ingó dolog eltulajdonításához kisebb elvetemültség kell, mint ugyanezen tárgynak nyílt helyről való elvételéhez, ezért a méltányosság úgy kívánta, hogyha valamely tárgy ellopása kihágássá minősített, ugyanezen tárgy elsikkasztása is kihágás legyen.

Ad 3. A jogtalanul elsajátítás a talált idegen ingó dolognak nyolc napon túl való szándékos megtartásában áll. A tettes elvetemültsége itt még csekélyebb, mint a sikkasztásnál, ha tehát a törvény bizonyos tárgyak ellopását és elsikkasztását kihágássá enyhítette, ugyanezen tárgyak jogtalanul elsajátítását is kihágássá kellett minősíteni.

A jelen §-ban körülírt kihágást *a)* az élelmicikk, *b)* az élvezeti cikk, *d)* a tüzelőszer, *e)* az egyéb életszükségleti tárgy ellen lehet elkövetni.

Ad *a)* Élelmicikk alatt az emberi élelemre (akár nyers, akár elkészített állapotban főzve, sütvé, megtisztítva, más anyagokkal vegyítve) alkalmas anyagokat értjük. Ilyenek a hús, a kenyér, a gyümölcs, az élő szárnyas, a liszt, a hüvelyesek, a tej, a száraz- és zöld tengeri, a sütőtök, a zöldségféle, a búza, a rozs stb. Csak állati takarmányul szolgáló anyagok: pl. korpa, zab, széna, takarmányrépa, nem esnek ezen fogalom alá.

Nem élelmicikk pl. a még kévében levő búza. Bjt. XVI. 59., mert ez csak további feldolgozás (cséplés) után válik élelmiszerül való felhasználásra alkalmassá. Disznótök sem élelmiszer. Bjt. XXVII. 75., mert ez emberi ételmül nem használható.

Urvacsorából megmaradt bor megivása a Kbtkv. 126. §. alá esik. Bjt. XVII. 252.

Ad *b)* Élvezeti cikkek: az ember által csupán kedvtelésből használni szokott, de az életfentartáshoz nem szükséges anyagok: pl. dohány, bor, sör, más szeszes italok, cukorka stb.

Ad *c)* Tüzelőszer mindaz, amivel eredményesen fűteni, sütni, főzni lehet: pl. a tűzifa, a turfa vagy tőzeg, a szén és kokszt stb.

Ad *d)* Egyéb életszükségleti tárgyak azok a tárgyak, amelyek az adott helyzetben a tettes életfentartásához valóban nélkülözhetetlenek. Ez a körülmény minden esetben a tettes által már a nyomozás folyamán igazolandó, s ez a csendőrségi feljelentésbe is felveendő.

Általános birói gyakorlat szerint zord téli időben a ruházati cikkek, mint a lábbeli és a felsőruha, más esetben egy kézműves munkásembernél a szerszámok és az általa be nem szerezhető munkaanyag, pl. egy drótozó mesterembernél az iparúzéshez szükséges drót, napszámos embernél az ásó, kapa életszükségleti tárgyaknak tekintendők.

A kihágások általában hivatalból üldözendők, aminek magyarázata az, hogy a kihágások rendszerint a közrendet s nem a magánszemélyt sértik. Ezen kihágás azonban az általános szabálytól eltérőleg csak magánindítványra üldözhető, ami szintén kivételes enyhítésnek tekintendő.

A Curia 51. sz. döntvénye szerint, ha a tettes ezen kihágás elkövetése végett idegen lakásba is behatol, a magánlaksértés és ezen kihágás anyagi halmazatában válik bűnössé.

127. §. „Nyolc napig terjedhető elzárással büntetendő, aki idegen ingó dolgot tudva jogtalanul használ és ezáltal azt megrongálja, vagy értékében csökkentti, vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő, aki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, amennyiben az okozott kár 4 P értéket meg nem halad.

Az eljárás csak a sértett fél indítványára indítandó meg.

Ezen §-ban két különböző kihágás foglaltatik és pedig: 1. idegen „ingó“ dolognak jogtalan használat általi megrongálása; 2. más „ingatlan“ vagy-

nának szándékos és jogtalan rongálása, vagy a földtől el nem választott termékének felhasználása.

Ad 1. Jogtalan a használat akkor, ha a tettes az idegen tárgyat önhatalmulag — a tulajdonos, birtokos előzetes engedélye nélkül — hatalmába keríti s azt rendeltetésének megfelelően használja. Pl. más kocsijával, lovával fuvaroz, szerszámjával napszámba jár, ruháját előzetes engedély nélkül hordja stb., stb.

A jogtalan használat is csak az esetben minősül kihágássá, ha ez az idegen ingó állagában kárt okozott, amely megrongálásban, vagy az érték csökkentésében nyilvánul. Pl. egy idegen hajtókeres kerekének használat általi összetörése, a kocsis megrongálása, az ebbe befogva volt ló lesántítása, ez utóbbi értékcsökkentést képezne.

Használat céljából való elvétel csak kár okozása esetén büntethető. Bjt. XIII. 223.

Idegen lovakon jogtalan használat közben okozott sérülések, csak e §. alapján büntethetők. Bjt. XXXI. 375.

Ha a jogtalan használat által, az idegen dolog állagában kár nem esett, a kihágás nem állapítható meg és legfeljebb polgári úton lehet az elmaradt haszonért perelni.

Aki pl. a bérkocsis fogatát elhajtja és jogtalanul használja, amennyiben ezáltal a fogatban rongálást, vagy értékcsökkenést nem okozott, csak az elmaradt haszonért (a bérkocsi ezalatt nem keresetett) lesz polgári úton felelős. „Van azonban ezzel ellentétes joggyakorlat is, mely szerint, aki másnak kocsiját és lovát annak engedélye nélkül használja, úgy, hogy a tulajdonos gyalogolni kénytelen, e §. alapján büntetendő. Bjt. XXXV. 63. A gyakorlat eszerint még ingadozó. A szerző.“

Ad 2. A §. második bekezdése kétrendbeli kihágást állapít meg: *a)* az ingatlan vagyon rongálását; *b)* a földtől el nem választott termék felhasználását.

Ad *a)* Ingatlan vagyon nemcsak a föld s az ezzel szorosan összefüggő építmények, hanem ezek tartozékai is, mint pl. az ajtók, ablakok stb. amennyiben az ingatlantól különválasztva s ekként mintegy ingósítva nincsenek. Az elkövetési cselekmény itt az ingatlan megrongálása, melynek lényegéhez tartozik, hogy az ingatlan értékének csökkentését eredményezze. Emellett a rongálás módja nagyon különböző lehet, így pl. a ház vagy más építmény alkotó részeinek összerombolása, az élő fa- vagy egyéb ültetmény megrongálása, amennyiben a cselekmény nem erdei kihágás stb. E §. alapján ítéltetett el tettes, ki panaszos ablakait kővel beverte (B. T. III. 407. B. m.); ki paraszpos házának ablakait, ajtaját és falát emberi ürülékkel bepiszkolta (IX. 394. M. t.); továbbá ugyane §. alapján ítéltetett el vádlott községi rendőr, ki egy magánházba akart bemenni, de az ajtó hivatalos felnyitása helyett az ablakot beverte (B. T. I. 157.); aki lopás végett egy kunyhót feltört, de abban semmit sem talált (D. T. u. f. XXI. 140.).

Ad *b)* A második bekezdés másik elkövetési módja a földtől el nem választott termékek felhasználásában áll, de csak az esetben, ha a föld termékének jogtalan felhasználása megelőzi az elválasztást. Ennek egyedüli elkövetési lehetősége tehát a legeltetés, mely az erdőtörvény 69. és 73. §-aiban,

valamint a mezőrendőri törvény 97. §-ban körülírt tilos legeltetéstől abban különbözik, hogy a jelen §-ban a tettes bosszúból legeltet le valamit, az erdő- és mezőrendőri kihágásnál pedig haszonlesésből. Ha az ilyen bosszúból való lelegeltetés által okozott kár a 4 pengő értéket túlhaladja: a Btkv. 421. §-a alkalmazandó, vagyis az eset vagyonron-gálás vétségévé minősül.

Az itt említett felhasználás tehát nem azonos a mezőrendőri törvényben előforduló: „leszedés, levágás vagy ellopással“ sem, mert leszedést képez pl. a gyümölcs leszakítása a fáról; levágást a gubona lekaszálása; ellopást pedig a leszedett vagy levágott termények elvitele.

129. §. „Aki valamely dolgot megszerez oly körülmények között, amelyekből gyanítható, hogy az lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás következtében jutott birtokosa vagy bír-lalójának kezébe, vagy ugyanilyen körülmények között a dolog elidegenítésére közreműködik: egy hónapiig terjedhető elzárással és 32 pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiál-lásától két év nem múlt el: a büntetés két hónapiig terjedhető elzárásig és 48 pengőig terjedhető pénz-büntetésig emelhető.“

Ezen kihágás is járulékos természetű bün-cselekmény, mint az orgazdaság, mert ugyanazon megelőző bűncselekmények következményeként jelentkezik. Az orgazdaságtól mégis az alábbi jelen-tékeny pontokban mutat eltérést ez a kihágás: 1. az orgazda tudja, míg ezen kihágás tettése csak gyanítja, hogy az általa megszerzett dolog bün-cselekményből származik; 2. az orgazda mindig vagyoni haszon végett szerzi meg a dolgot, a ki-hágás tettése az elidegenítésben (megszerzésben) bűnpártolás céljából is közreműködhet; 3. az or-gazdaságnál, az elrejtés is elkövetési cselekményt képez, a kihágásnál pedig nem. Így nem állapítta-tott meg ezen kihágás az ellen, aki a hazavitt gyanús dolognak helyet adott.

Ezen kihágás első elkövetési cselekménye a megszerzés. A megszerzés mindenkor jogügyletet feltételez, mely által a dolog az eddigi birtokos kezéből az új birtokos kezére megy át. Ez rend-szerint vétel alakjában történik, de megtörténhe-tik másként is, mint pl. a dolog zálogbavétele, fel-használása stb. által. Ezen §. alapján ítéltetett el az, ki ismeretlen egyénektől egy vadászkutyát feltűnő olesó áron megvett (XIV:377.); ki lopott bor-ból ivott, melynek lopott voltát gyanítja (XVI. 261.); a leány, aki vagyontalan férfival megszök-vén, ettől sikkasztott pénzen vett ajándékot el-fogadott (Bjt. XLVIII:314.); boltos, ki hivatal-szolgától 4—5 frt értékű hivatalos papírt borra-valóért elfogadott (XLV:41.).

A kihágás másik elkövetési módja a dolog elidegenítésében való közreműködés, amelyhez leg-alább három személy szükséges: t. i. a dolog birto-kosa, annak átvevője vagy az a személy, akit e célra kiszemelnek, s végre a dolgon való túladást közvetítő harmadik személy. A közreműködés módja azután nagyon különböző lehet. Ilyen pl. az, ha valaki rábírja a dolog birtokosát az elide-genítésre, vagy ha az utóbbit ebben segítyezi, pl. vevőt szerez neki stb. Szükséges azonban, hogy a tettes a dolog elidegenítésére nézve előleges egyet-

értésben ne álljon a lopás stb. elkövetőjével, mert különben cselekménye a Btk. 69. §-ának 2-dik pontja alá eső bűnsegélyezés leend.

A kihágás lényeges tényálladási eleme, hogy a tettes gyanítsa a dolog bűnös származását. Ha ezt a dolog megszerzője „tudja“, akkor orgazdaság létesül; ha pedig nem is gyanítja: ekkor a cselek-mény büntetlen. E két szélsőség között áll tehát a „gyanítás“, vagyis a tettesnek a körülményekből vont ama következtetése, hogy a dolog gyanus ere-detű s nevezetesen, hogy a lopás stb. által jutott bír-lalójának kezébe. A gyakorlatban gyanusnak állapította meg a bíróság a dolog megszerzését, midőn vádlott a tolvajok erkölcsi egyéniségét ismerve, ebből gyaníthatta, hogy a neki eladott pulykákhoz jogtalan úton jutottak (B. T. I. 276.). Ellenben kimondta a Curia, hogy a vételt gyanút-lanná teszi az, hogy a megvett tárgyat általában használják, tehát birtokolják azok, kiknek köréhez az eladó tartozik; így pl. szegény ember birtoká-ban a szűr nem gyanus jószág, ellenben ilyen az arany vagy ezüst ékszer (D. T. u. f. II. 125.). Ezen gyanu fennforgását igazolhatja még: a feltűnően olesó vételár, a kínálás gyanús körülményei (mint éjjeli idő), a kínáló züllött külseje, a tárgy külön-legessége (pl. egy rongyos ember arany ékszert kínálna megvételre) stb.

136. §.: „Aki kereskedésében, raktárában, üzle-tében vagy árúdjában (hatósági hitelesítéssel el nem látott súly-, hossz- vagy űrmértéket használ: úgyszintén, ha:) a súly-, hossz- vagy űrmértékre nézve kiadott szabályokat megszegi: 16 P-ig ter-jedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év még nem telt el, 8 napig terjedhető elzárással és 32 P-ig ter-jedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A kihágást elköveti az is, aki hitelesítéssel el nem látott súly-, hossz- vagy űrmértéket kereske-désében, raktárában, iparüzletében vagy árúdjá-ban, habár használatlanul tart.“

Ezen §-ban s az ennek kiegészítését képező alábbi törvényekben és rendeletekben lényegileg háromféle elkövetési mód különböztetendő meg: 1. hitelesítéssel el nem látott mértékek használása; 2. a mértékekre nézve kiadott általános szabályok (törvény, miniszteri rendeletek, szabályrendeletek stb.) megszegése; 3. hitelesítéssel el nem látott mértékeknek az üzletben — hár használatlanul — való tartása.

Ad. 1. A Kbtk. 136. §-ának zárjel közé tett része az 1907. évi V. t.-e. 32. §. a) és b) pontjának ugyanazon tárgyról alkotott újabb intézkedése folytán hatályon kívül helyezettnek tekintendő. A Kbtk. 136. §-ának többi szövege azonban még min-dig érvényben van és pedig oly értelemben, hogy amely szabálysértésekről az 1907. évi V. t.-e. ki-fejezetten nem intézkedik, azokra nézve a Kbtk. 136. §. 1. bekezdése lesz alkalmazandó.

Lássuk már most, miként rendelkezik az 1907. évi V. t.-e. 32. §-a. E szerint: Kihágást követ el és amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, 16 P-ig terjedhető pénzbün-tetéssel, visszaesés esetében pedig, ha utolsó bün-tetésének kiállása óta két év még nem telt el, 8 napig terjedhető elzárással és 32 P-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a) aki közfoga-lomban a jelen törvény I. fejezete értelmében meg

nem engedett mértéket vagy mérőeszközt használ; b) aki oly mértéket vagy mérőeszközt, amely a jelen törvény értelmében hitelesítendő vagy időszakos hitelezési kötelezettség alá esett, szabályszerű hitelesítés, illetve az időszakos hitelesítés nélkül forgalomba boesát vagy a közforgalomban használ, vagy ilyen mértéket, illetőleg mérőeszközt iparüzletében, raktárában, boltjában, habár használatlanul, de az első hitelesítés bélyegével el nem látva, eladásra készen tart; c) aki vendéglőben, korcsmában, kávéházban vagy más nyilvános helyiségben bort, sört vagy egyéb szeszesitalokat a jelen törvény 28. §-a rendelkezéseinek meg nem felelő palackokban vagy ívőedényekben szolgáltat ki fogyasztásra; d) aki a 24. §-ban meghatározott kivételes eseteken kívül szabályszerű jelzéssel el nem látott hordóban bort, sört vagy egyéb szeszesitalokat forgalomba hoz.

Kiegészíti ezen rendelkezéseket a korcsmai palackokra nézve az 1920. évi 42.126/1920. számú keresk. min. rendelet, mely következőképpen intézkedik:

1. §. A vendéglőkben, korcsmákban, kávéházakban és egyéb nyilvános helyiségekben bornak, sörnek és egyéb szeszesitaloknak fogyasztásra történő kiszolgáltatására az 1907. évi V. t.-cikk 28. §-ának első bekezdése értelmében csakis hitelesített palackok használhatók.

2. §. A hitelesíthető palackok ürtartalma 2 lit., 1 lit., 5 dl., 3 dl., 2 dl., 1 dl., 5 cl., 2 cl. és 1 cl. A korcsmai palackok csak átlátszó üvegből készíthetők.

Átlátszó üveg alatt, úgy itt, mint az alábbiakban oly üveg értendő, melyen keresztül a folyadék magassága minden kétséget kizáró módon megállapítható.

A mérték határa legalább 1 centiméter hosszú beköszörült vonással jelölendő meg (mértékjel).

Ugyancsak a mértékjel közelében ellátandók a sajtolás útján az illető üvegárút előállító gyárnak a m. kir. központi mértékügyi intézetnél előzetesen bejelentett gyári jelével. A gyári jel kötelező alkalmazására vonatkozó jelen rendelkezés e rendelet életbeléptétől számított egy év után lép hatályba.

3. §. A korcsmai palackok ürtartalmának megjelölésében csak akkora hiba engedhető meg, hogy a rajtuk jelzett térfogattal egyenlő folyadékmenyiséget betöltvén, a folyadék felszine és a mértékjel közötti távolság 2 és 1 literes, továbbá 5, 3 és 2 dl.-es palackoknál 10 mm.-nél, a kisebbeknél 6 mm.-nél nagyobb ne legyen.

4. §. A hitelesítési bélyeg a mérték határát megjelölő vonás mellé edzendő be.

A mértékjel és a hitelesítési bélyeg közelében semmiféle oly díszítést alkalmazni nem szabad, mely a mértékjel tisztán kivehetőségét akadályozná. Hitelesítetleneknek tekintendők az olyan palackok is, melyekről a mértékjel vagy a hitelesítési bélyeg lekopott.

5. §. A korcsmai palackok időszakos hitelesítési kötelezettség alá nem esnek.

6. §. Vendéglőkben, korcsmákban, kávéházakban és egyéb nyilvános helyiségben bornak, sörnek és egyéb szeszesitaloknak, valamint tejnek

fogyasztásra történő kiszolgáltatására az 1907. évi V. t.-c. 28. §-ának első bekezdése, illetőleg 30. §-a értelmében csakis hitelesített „ívőedények“ használhatók.

12. §. Tej (aludttej, tejszin, tejföl stb.) kimérésére vagy árúsítására használt palackok az 1907. évi V. t.-c. 30. §-a értelmében hitelesítési kényszer alá esnek.

Csakis oly tejespalackok hitelesíthetők, melyeknek oldalán vagy fenekén, „tej“ szó, vagy az illető palacknak tej elárúsítására való alkalmazása feltűnő és maradandó módon meg van jelölve.

23. §. A jelen rendelet 1920. évi szeptember hó 1-én lép életbe, ugyanakkor hatályukat veszítik a következő kereskedelemügyi miniszteri rendeletek, illetőleg azoknak az alábbiakban megjelölt részei:

Az 1909. évi január 7-én kelt 107.228/1908. sz. rendelet, kivéve annak 13. és 16. §-ait;

az 1909. évi február hó 8-án kelt 9769/1909. sz. rendelet;

az 1909. évi december hó 8-án kelt 89.116/1909. sz. rendelet;

az 1910. évi február hó 1-én kelt 1346/1910. sz. rendelet;

az 1910. évi március hó 18-án kelt 30.145/1910. sz. rendelet;

az 1911. évi január hó 28-án kelt 5189/1911. sz. rendelet.

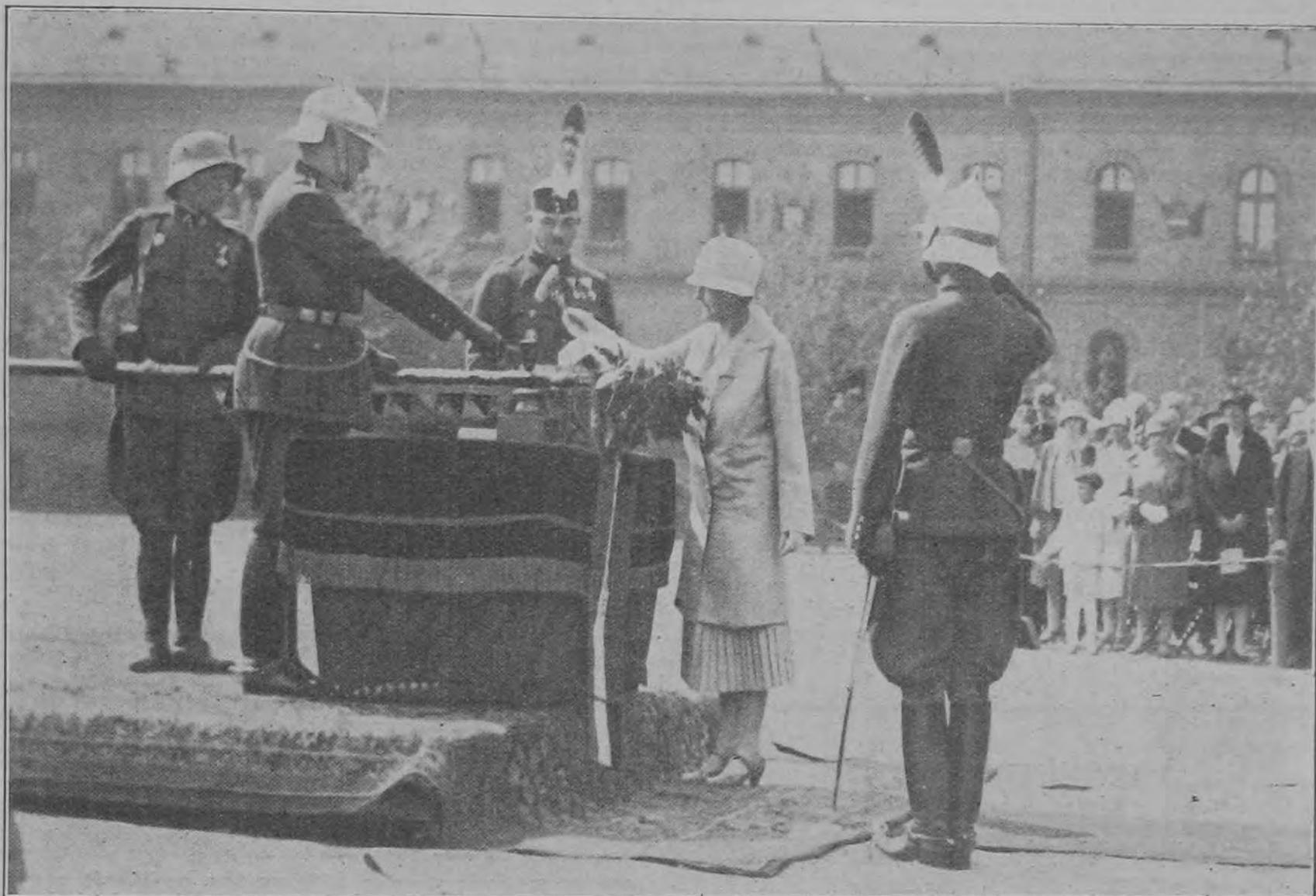
Budapest, 1920. évi június hó 16-án. *Dr. Emich Gusztáv* s. k. m. kir. kereskedelemügyi miniszter.

Végül idevágó rendelkezéseket tartalmaz az 1907. évi V. t.-c. 33. §-a is, mely szerint kihágást követ el és amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, 8 P-ig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetén pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év még nem telt el, 4 napig terjedhető elzárással és 16 P-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a) aki bár hitelesített, de oly mértéket vagy mérőeszközt használ a forgalomban, amelyről tudja vagy köteles gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy az a törvényes követelményeknek nem felel meg; b) aki a jelen törvény 16. §-a utolsó bekezdésének rendelkezése ellenére az általa javított (módosított vagy igazított) mértéken vagy mérőeszközön levő hitelesítési bélyeget meg nem semmisíti; c) aki oly hordót, amelyben a bor vagy sör forgalomba kerül, olyan javításnak vet vagy vettet alá, mely a hordó ürtartalmát a rendeletileg megállapított hibahatárokon felül megváltoztatja és rajta az előző jelzés bélyegét meg nem semmisíti vagy meg nem semmisítteti.

Ad. 2. Ezen kihágásnál, mint második és leggyakoribb elkövetési mód a súly-, hossz- és ürmértékek tekintetében kiadott „általános szabályok“ megszegése jelentkezik.

A fontosabb általános szabályok a következők:

I. Az 1875. évi 27.040. sz. alatt kiadott rendelet szerint, melyet a Büm. 58.438/75. sz. alatt küldött a rendőrhatóságoknak (R. T. 558. l.), az arany, ezüst, platina, drágakövek, ékszerek és gyógyszerek szigorú mérlegekkel és súlyokkal mérendők (3. §.). A vas-, réz-, sárgaréz- vagy más hasonló anyagból készült ürmértékeknek belülről

Képek az 1. honvéd gyalogezred zászlószentelési ünnepélyéről: Horthy Miklósné Ö Főméltósága zászlószegének beverése.

tiszta ónnal kell bevonva lenniök (6. §.). Hamisítás gyanúja forog fenn, ha a bélyeg nem kellő helyen, vagy szám nélkül van s az alakja nagyon elüt a szokásostól, vagy ha a mérték nagyságát jelző szám hiányzik, vagy meghamisítottnak látszik, mely esetekben a szükséges vizsgálat megtétele mellett a gyanús mérték a központi mértékhitelítő hivatalhoz küldendő. Használat, vagy szándékos behatás következtében hibássá válhatik a mérték vagy mérőkészülék s nevezetesen hibás: a fémrúd, ha el van görbülve, vagy végei nagyon lekoptak; a fából való mérőrúd, ha valamelyik végén a fémboríték hiányzik; a folyadékmérték, különösen a kétliteres és kisebb edény, ha be van horpadva, feneke be van nyomva vagy kettős fenékkal van ellátva, a száraz tárgyak mérésére való mérték s különösen az 50 literesnél nagyobb edény, ha a széleit összetartó vasrúd be- vagy kifelé hajlik, ha az oldalakon vagy a fenéken kivájas látszik, a dongák össze vannak száradva; a súly, ha a felület lyukacsos, ha egyes részek ki vannak törve stb. (14. §.). Kofamérleg, melynek karja egy körte jelvényével van bélyegezve, csak csekélyebb tárgyak eladásánál, az ú. n. kofaüzletben használható (15. §.). A tüzelőfa 4., 2. vagy 1. négyzetméternyi nagyságú rakásokba halmozva árultatik s e rakások méretei egy táblázaton összefoglalandók, mely minden faeladási helyen kifüggesztendő; ezenfelül pedig a vevők részére kéznél tartandó egy 2 méter hosszú mérőrúd s minden rakáson följegyzendő a köbtartalomnak megfelelő számjegy.

(Folytatjuk.)

Az 1. honvéd gyalogezred zászlószentelési ünnepe.

A monarchia közös hadserege és a régi magyar honvédség a forradalomba fullasztott háború végével szétesett, darabjai a szélrózsa minden irányába szerte-szóródtak. A szomszédos új államalakulások új hadseregeket szerveztek, amelyek a réginek minden hagyományával, minden emlékével szakítottak. A magyar honvédséget is újjá kellett szervezni s ez az újjászervezés a háborút nyertes nagyhatalmak és riadtan figyelő szomszédok minden gáncsoskodása mellett is ma már befejezett, szellem, fegyelem és kiképzés szempontjából tökéletes műnek mondható.

A régi ezredzászlókat széttépte a világháború és a forradalom zivatarja, de széttépte a régi ezredeket is. S amint a régi magyar honvédezredek helyébe új ezredek teremttek, a városok és hazáját szerető magyar közönség sem feledkezett meg arról a kedves, szép, régóta szokásos kötelességükről, hogy a maguk ezredének díszes zászlót ajándékozzanak, ezzel is tanújelét adva annak, hogy a magyar nemzet szeretetébe fogadta a magyar honvédséget.

Budapest közönsége is gyönyörű selyemzászlóval ajándékozta meg a budapesti 1. honvéd gyalogezredet. A zászlószentelési ünnepély május 7-én volt a budapesti Ferenc József gyalogsági lakányában. A feldiszipelt, felvirágozott udvaron vitéz Szinay Béla ezredes parancsnoksága alatt s az udvart zsúfolásig megtöltő ünneplő közönség szemei előtt felállottak a pompás századok s várták Ö Főméltóságát, aki fél tíz órakor megérkezett a zászlóanyával, a kormányzó úr neje Ö Főméltóságával együtt. Az ünneplő közönség sorában ott voltak József Ferenc és Albrecht kir. hercegek, gróf Csáky Károly lovassági tábornok, honvédelmi miniszter, vitéz Bulesi Jankó Kocsárd gyalogsági tábornok, a honvédség főparancsnoka helyettesével: Ludvig György gy. tábornokkal, Algya-Papp Sándor altábornagy, a tábornoki és tisztikar számos tagja, továbbá

Zsitvay Tibor, a képviselőház elnöke, Sipőcz Jenő polgármester, Preszly Elemér főispán és a polgári előkelőségek közül még számosan.

Ő Főméltósága elvonult a díszszázad előtt, majd tábori mise következett. Mise után megszentelték a zászlót. Ő Főméltósága neje rúillesztette a zászlórúdra a „Hazádnak rendületlenül” feliratú zászlószalagot, majd a zászlószegok beverése következett. Ezután a régi ezredzászlót az arevonat mögé vitték s helyét az új zászló foglalta el. Az egyházi szentbeszéd után a polgármester felajánlotta a zászlót Ő Főméltóságának, aki a következő szavak kíséretében vette azt át:

„Köszönettel és örömmel veszem át a főváros hazafias lakosságának ezt a szép és értékes ajándékát. Ujabb jelét látom ebben az elhatározásban annak, hogy mindenki, aki hazánk és fajunk boldogságát akarja, belátja, hogy a szeretetteljes gondoskodás a hadseregről az állam legfontosabb kötelességei közé tartozik. Hogy itthon tiszta és egészséges legyen a levegő, hogy mindenki nyugodtan dolgozhasson azon, hogy legyen siker, jólét és ismét ka-cagó boldogság: ez a ti feladatotok. Legyetek mindig olyan önfeláldozó katonák, mint őseitek voltak és legyetek vakon hűségesek e zászlóhoz.”

Az ezred tisztikara és legénysége esküt tett s az ünnepegy diszmenettel ért véget.

Az ezred tisztikara a tisztikaszinóban kétszáz terítékes díszebédet adott a főváros közönségének tisztele-tére, amelyen József Ferenc és Albrecht kir. hercegek is résztvettek.

A csekkrendszeréről.

Irta: VARGA LÁSZLÓ g. százados.

A m. kir. csendőrség pénzkezelésében a belügy-miniszter úr 1924 október 1-ével az addigótól lényege-sen eltérő eljárást rendelt el, amennyiben a gazdasági hivatalok közötti forgalomban a csekkrendszert ve-zette be s ezt a rendszert 1926 július hó 1-ével a gazda-sági hivatalok és az egyes csendőralakulatok közötti forgalomban is meghonosította.

Azt hiszem, hogy sokan vannak bajtársaim között, akiknek a csekkrendszerrel eddig nem volt alkalmuk behatóbban foglalkozni — nem is volt szükség reá — azért, úgy gondolom, nem végzek hiábavaló munkát, ha azt az alábbiakban lehetőleg röviden ismertetni fogom, mert hiszen nincsen kizárva, hogy a csendőr-ségnél még a jelenleginél is szélesebbkörű alkalmazást fog nyerni.

Ma már a csekkrendszer a gazdasági életnek — és pedig nemcsak a magángazdasági életnek, hanem az államháztartásnak is — olyan fontos tényezője, hogy azt még annak sem volna felesleges megismernie, aki közvetlenül nem is foglalkozik vele, annál szüksége-sebb tehát ennek a rendszernek a részletesebb ismerete a mi számunkra, akik azt majdnem naponta igénybe-vesszük.

A csekk fogalmának szabatos meghatározása a közgazdasági tudományban még ma is vitás. Leg-elfogadottabb az a meghatározás, hogy a csekk olyan írás, amellyel valamely egyén, vagy jogi személy banknál levő letéte, vagy követelése felett, a bankkal kötött szerződésének megfelelően rendelkezik. A csekk tehát pénzbeli ügyletek kiegyenlítésének az eszköze. Az ellenszolgáltatások majdnem mindig kereskedelmi viszonyból folynak, a csekket tehát a kereskedelem le-bonyolításában beálló szükséglet hozta létre, fejlesz-tette és emelte a mai színvonalra.

A kereskedelem a legkezdetlegesebb formája a cserekereskedelem volt. Javakat javakért cserélt. Később az összes javak értékét olyan másik jószágnak az értékéhez kellett mérni, melyeket mindenki egy-aránt elfogadott, ez volt az arany és ezüst és az ezek-ből kisebb darabokban készített pénz, az ércpénz.

Az ércpénz volt az az állandó értéket képviselő, aránylag kisterjedelmű, mindenki által elfogadott érték, amivel minden mást meg lehetett szerezni.

Ezt az értéket mindenki féltve őrizte és annak megóvására és biztos megőrzésére törekedett. Az érc-

pénzkincseket az ókorban szent helyeken, templomok-ban, vagy olyan embereknél helyezték el, akik annak biztos megőrzéséről gondoskodtak és a közbizalom őket erre méltónak ítélte. Ezek voltak az első „bankárok”. A letétt pénz felett csakis tulajdonosa rendelkezett és pedig úgy, hogy a bankárt szóbelileg, vagy írásban az egész készletnek, vagy egy részének kiadására fel-hívta. Az ilyen írásbeli rendelkezés hasonló a csekk-hez, s annak legelső formája. Nyomait megtaláljuk az ókorban; a görögöknél és rómaiaknál külön bankár-osztály foglalkozott pénzüzletekkel, pénzek megőrzésé-vel és azokból felszólítások folytán fizetések teljesíté-sével.

A középkorban a lengyel királyok kifizetéseiket nem teljesítették mindig készpénzben, hanem egyes városo-kat, amelyek nekik tartoztak, írásban utasították, hogy követeléseikből kifizetéseket teljesítsenek. Az írásokat, amelyek a csekknek már fejlettebb formái voltak „kvit-tanciának” nevezték. A városok érepenzjárandóságait nem kellett a királyi udvarba beszállítani, azokat ott elhelyezni, megőrizni, újból kifizetni, talán ismét ugyan-azon a városon át újabb rendeltetési helyére visszaszál-lítani, egyszerűen egy írással megjelent az adós vá-rosnál az, akit a pénz megilletett, s ott vette át a király által kiutalt összeget.

Az angol királyok a középkorban, a kincstár lord-jához „Exchequer lord”-hoz utalványt állítottak ki, amire ez az utalványozott összeget kifizette. Ebből az angol szóból fejlődött ki az utalványok csekk (cheque) elnevezése. A 17. században az angol kormány a keres-kezők nemesérekészletét kényszerkölesön céljaira el-vonta és kisebbségekére cserélte ki. A kereskedők, magánosok ezután, pénzeiket — hasonló károktól meg-óvándó — nemes fémverőknek adták át, akik banküzle-tekkel — tehát hitelnyújtással és ennek egyéb fajaival — is foglalkoztak, a pénzt gyümölcsözőleg helyezték el, kamatot is fizettek utána. A nemesfémverőknel elhelye-zett pénz felett tulajdonosaik utalvánnyal rendelkeztek, ezt az utalványt már kifejezetten csekknek nevezték. Mikor a kényszerítő okok megszűntek, a letéteknek és fizetéseknek bankárok útján való teljesítése meg-szokottá és általánossá vált.

A csekkel történő fizetésekhez nagy pénzforgalomra, tehát élénk kereskedelemre és bankokra van szükség. Ezért ez a fizetési rendszer is elsősorban azokban az orszá-gokban fejlődött ki, amelyek élénk kereskedelem-mel foglalkoztak: pl. Olaszország, Anglia, az Egyesült Államok és Németország.

Magyarország földművelő ország volt, nálunk a banküzleteknek kevés terük volt. Nálunk a múlt század elejéig vajmi kevés bank volt.

A kereskedelem útjai a Földközi tengertől az Atlanti óceán és Amerika felé terelődtek, földrajzi helyzetünk sem volt alkalmas a nagy forgalomba való intenzív bekapcsolódásra. A múlt század első felének eszmékben dús, reális alapokat kereső törekvése ezen a téren is lényeges lépéseket tett. Már a múlt század ele-jén bankok alapítását sürgették, 1830-ban már a pesti kereskedők egy bank felállítására kértek engedélyt, amelynek üzletkörébe a csekkforgalom bevezetését is felvették. A század második felében a nagy gazdasági fellendülés a bankok alapítását vonta maga után. A csekk ekkor kezdett nálunk is elterjedni. 1873-ban a Pesti Hazai Takarékpénztár Egyesület kezdi meg, 1888-ban az Osztrák-Magyar Bank egyes ügyfelei ré-szére kötelezővé teszi, 1890-ben a m. kir. postatakarék-pénztár üzletkörébe vonja. A múlt század második felében alakult többi pénzüzlet és az azóta alakult pénzüzletek egyik jelentős üzletágát képezi, s ma hazánkban általános elterjedtségnek örvend a csekk-forgalom.

E rövid ismertetéshez még azt fűzöm, hogy a csekk korábban vált a fizetés eszközévé, mint az ugyancsak érepenzt helyettesítő bankjegy. Kifejlődését, elterjedé-sét a gazdasági életben mutatkozó szükségszerűség hozta magával.

A mai gazdasági viszonyok mellett csak az általá-nos értékmérőről, a pénzről beszélünk, mert a csekk-forgalomban ez szerepel.

Ha valaki, akinek olyan pénze gyűlt össze, amit nem kell azonnal kiadnia, és nem akarja azt pénztárá-ban vagy házában tartani, hanem biztonságba akarja

helyezni és amellet még kamatot is vár utána, pénzét banküzlettel foglalkozó intézetnél helyezi el. Elhelyezheti azt mint takarékbetétet, de csak ha abból nem kell gyakrabban kifizetést teljesítenie, míg ha a pénzt állandóan használni akarja, letétként helyezi el.

A pénz letételét a bank könyvében feljegyzi és feljegyzi azt is, ha a letett pénzből a tulajdonos rendelkezésére kifizetéseket teljesít. Az ilyen feljegyzést, amelyen a bank által átvett pénzek bevétele és az azokból eszközölt kiadások vannak feljegyezve, „folyószámlá”-nak, „csekk számlá”-nak, röviden „számlának” nevezzük.

Amikor a számlában a követelés emelkedik, az a számla „javára”, amikor a követelés csökken, a számla „terhére” szolgál.

Köznnyelven a vásárolt árucikkről készült kimutatást nevezzük számlának, míg az itt említett számla bevételek és kiadások feljegyzése, azoknak olyan nyilvántartása, amelyből megállapíthatjuk, hogy a létező mily összegű pénz felett rendelkezhetik az intézetnél.

A számlán mutatkozó követelése felett annak tulajdonosa a bankra kiállított csekk útján rendelkezik, azaz egy úgy lényegileg, mint formailag megfelelő utalványt állít ki.

A csekket a számla tulajdonosa több módon állíthatja ki, ú. m.:

névre, ez esetben az abban megnevezett személynek kezébe kell kifizetni a csekkben feltüntetett összeget,

bemutatóra, ebben az esetben a bank a csekk összegét annak fizeti ki, aki a csekket bemutatja,

rendeletre, mely esetben a csekk összegét a csekk tulajdonosa mással is felvételheti, illetve megengedi, hogy azt tovább adják.

A csekknél három személy szerepel: a számla tulajdonosát a *csekk intézvényszerzőjének*; azt intézetet, amelyenél a számla vezetettik, az *intézvényszerzettnek*; akinek javára pedig a csekkben elrendelt fizetés szól, azt *intézvényszerzőnek* nevezik.

Ha annak, akinek csekkel fizetünk, tehát az intézvényszerzőnek, az intézvényszerzettnek — tehát a számlát vezető intézetnél — folyószámlája van, a csekk összegét nem szükséges részére kifizetni, mert azt számláján javára írhatja az intézet. Pl. A Magyar-Olasz Banknál Szabó kereskedőnek és Horvát kereskedőnek is van folyószámlája. Szabó 600 pengővel tartozik Horvátnak, előbbi egy csekket állít ki, ennek összegét nem szükséges készpénzben a Horvát kezébe kifizetni, mert ha számláján a bank az összeget javára írja, azzal készpénzként rendelkezhetik. Szabónak tehát nem kellett a pénzt a bankból elhozni, Horváthhoz vinnie, kifizetnie és annak újra a bankba visszavinnie, hanem ezt az egész műveletet a bank egy egyszerű átírással elintézte anélkül, hogy pénzhez kellett volna nyulni, s azt egyik helyről a másikra vinni.

Ezt az eljárást, amikor egy bank két üzletfelének számláján az egyik számláról a másik számlára való átírás által egyenlíti ki a két fél tartozását vagy követelését, átutalásnak vagy *girónak* nevezzük.

Ha nincs folyószámlája a banknál annak, akinek javára egy számlatulajdonos fizetést akar teljesíteni, hanem egy másik banknál vezetett folyószámlát, akkor a bank a kiutalt összeget a másik banknak utalja át, amely azt az intézvényszerző számlájára javára írja.

Ezt az eljárást, amikor egy átutalást két pénzügyi intézet számol el egymással, azaz követelést és tartozást kiegyenlít, szóval a készpénz kimelésével bonyolít le pénzügyi ügyletet, *kliringnek* (tisztázás) nevezzük.

Elénk üzleti forgalom mellett egy-egy banknak naponta sok tétele lesz, amit egy másik bankkal kell kiegyenlítenie, ezért egy összekötő központi szervre volt szükség, mely ezt lebonyolítja. Ezek a leszámoló-egyletek, a Clearinghouseok. Ezekben a leszámoló-egyletekben minden banknak külön számlája van, amiken az átírást keresztülvezetik. A Clearinghouseok különösen Angliában vannak elterjedve. Nálunk ilyen a Budapesti Leszámloló Egylet.

Szemléltetőbb megvilágítása a kliringelszámolásnak, ha magunk elé képzeljük, hogy több banknak a megbízottja a bank követeléseinek és tartozásainak elszámolása végett egy teremben megjelenik. „A” Banknak követelése van „B” banktól, „B” banknak ellenben tartozik „C” bank. „B” nem fizeti ki „A”-nak a tartozását készpénzben, hanem a „C”-nél fennálló követelését „A” javára írattja. Az ilyen módon való elszámolásnak annyi lehetősége van, ahány bank a közös

helyen egymással elszámol. Pénzügyi kiegyenlítésre csak akkor kerül sor, ha az elszámolások után is követelés, vagy tartozás marad fenn.

Aszerint, hogy a csekkel a pénzügyi ügylet kiegyenlítésének melyik módját akarjuk végezni, a csekk különböző.

Az a csekk, mely a bemutatáskor azonnal kifizetendő, a „látra” szóló csekk, az, amelyben a kifizetésre határidő van kikötve „a határidős csekk”.

Van „vörös” csekk, ezt készpénzben nem kell kifizetni, hanem csak számlán elszámolni, ezzel ellentétben az u. n. „fehér” csekket, mindig készpénzben kell kifizetni. Elnevezésüket a színüktől kapták, az egyszerűbb kezelhetőség és tévedések kiküszöbölése végett színeztek megkülönböztető színekkel.

Minden csekkre, még ha bemutatásra állították is ki, eredetileg ráírhatjuk keresztbe két vonal közé azt, hogy „elszámolásra”, ez esetben a csekk „keresztezett” csekké válik, készpénzben nem fizethető ki, csak más számlájára lehet az összeget elszámolni.

A számlát vezető bankintézetnek a csekket a kiállítója bemutatja, a bank arra záradékot vezet, amelyben a csekket megerősíti, illetőleg felelősséget vállal annak minden körülmények közötti kifizetésére. Ez a „megerősített” csekk bankjegy jellegével bír és óvadék, bánatpénz stb. gyanánt is lehet. Előnye, hogy nem kell készpénzt letenni, hanem a pénz továbbra is a bankban marad és a tulajdonosának kamatozik.

Ezek az általában elterjedt csekkformák, de ezeken kívül úgy nálunk, mint külföldön is a csekk sok más különböző formáját találjuk, amiket a kereskedelmi forgalom, hitel és a gazdasági élet szükségletei hoztak létre.

Hogy a számláról kifizetéseket teljesíthessünk, természetesen szükséges, hogy a számlán követelésünk legyen. Ezeket a követeléseket többféle módon hozhatjuk létre. Készpénzt fizetünk be a számlára, vagy adóssainkkal nem nekünk, hanem a banknak fizettünk be adósságaikat.

A számlán követeléseként mutatkozó összegek után a bank kamatot fizet, így a pénz a kiadás napjáig állandóan kamatozik.

A számláról a kiadások eszközölése csekk útján történik. A vagyon szaporítását, vagyis a követelés növelését nem szükséges szigorú formákhoz kötni, de a kifizetéseknél (kiadás) már formákat kellett megállapítani. Kiadásnál a vagyon csökken, ügyelni kell arra, hogy a kiadást csak az eszközölhesse, akinek erre joga van, tehát számlán kimutatott vagyon jogos tulajdonosa, annak a részére, akinek azt ő akarja és hogy már a csekk formája is zárja ki, vagy nehezítse meg a visszaélést.

Aki egy bankintézetnél csekk számlát nyit, annak a bank egy 10–50 darab csekkürlapot tartalmazó csekkfüzetet ad. Egyidejűleg megállapodást kötnek a kamatfizetésnek és a kiadások teljesítésének módjaira. A számlatulajdonossal leiratják aláírását, cégeknek a cégjegyzés módjait, hogy azt a beérkező csekkekkel mindig össze lehessen hasonlítani. A csekklapok meg vannak számozva, mindeniknek szelvénye van, amelyre a kiállított csekk adatait, a tulajdonos feljegyezheti.

A bankok a hozzájuk érkező, szabályszerűen kiállított csekkekre fizetést teljesítenek. Az ilyen csekk értéké válik. Visszaélések elkövetésére fel lehet használni, (habár az csak véletlenül fordulhat elő), azokat tehát zár alatt kell tartani. Ez a kikötés minden csekk számlát vezető intézet megállapodásában benne van, de az intézet ügyfelének figyelmét erre még külön is felhívja.

A szabályszerűen kiállított csekkre a bank készpénzfizetést teljesít, tehát a szabályszerű csekkre azt mondhatjuk, hogy az készpénz. Ha bűnös módon kerül más tulajdonába, az olyan, mint ha pénz került volna hozzá, mert, ha a csekket beváltja, az abban kiutalt összeget a bank kifizeti és a számlatulajdonos követeléséből levonja.

Pénzhelyettesítő fizetőeszköz szerepénél fogva a csekk a gazdasági és kereskedelmi forgalomban fontos szerepet tölt be, ezért azt törvényes intézkedésekkel kellett szabályozni. Magyarországon 1909 július hó 1-én lépett életbe az 1908. évi LVIII. törvények, a csekk törvény.

A törvény fontosabb rendelkezései a következők:

1. §. A csekknek tartalmaznia kell:

1. a csekk elnevezést magában az okirat szövegében;

2. az utalványozottnak, vagyis annak megnevezését, aki a fizetést teljesítse;

3. azt a meghagyást, hogy az utalványozott a kibocsátó (utalványozó) számlaköveteléséből meghatározott pénzösszeget fizessen; ez a meghagyás ellen-szolgáltatástól, vagy feltételtől függővé nem tehető;

4. a kiállítás helyének, évének, havának és napjának megjelölését;

5. a kibocsátónak név- vagy cégelírását.

2. §. Utalványozott gyanánt, ha a csekk belföldön fizetendő, csak olyan céget szabad megnevezni, amely külön törvénnyel elismert alapszabályai, vagy a cégjegyzék tartalma szerint bankügyletekkel foglalkozik.

5. §. A csekk a bemutatáskor (látra) fizetendő akkor is, ha a kibocsátó más fizetési időt tűzött ki, vagy ha a fizetési idő a csekken feltüntetve nincsen.

8. §. A belföldön fizetendő csekket fizetés végett az utalványozottnál a fizetés helyén be kell mutatni: a kiállításától számított 10 nap alatt, ha a csekk belföldön állított ki.

13. §. Az utalványozott a csekket, ha a kibocsátónak kellő számlakövetelése van, a bemutatási határidő lejártá után is beváltani köteles.

E kötelezettség teljesítéséért az utalványozott a kibocsátónak felelős.

14. §. A csekkbeváltásnak nem állhatja útját, hogy a kibocsátó a csekk kiállítása után szerződő képességét elveszti, vagy meghal.

Az utalványozott a csekk beváltását megtagadni köteles, ha tudomása van arról, hogy a kibocsátó csődbe jutott. A csődnyitási határozatnak a belföldi hivatalos lapban történt első közzétételét követő nap elteltével, az utalványozottnak ez a tudomása vélelmezhető.

20. §. Az elveszett csekk tulajdonosa annak megsemmisítését a fizetési hely illetékes bíróságánál kérelmezheti.

23. §. A hamis, vagy meghamisított csekk beváltásából az utalványozottnak, vagy alkalmazottjának vétkessége nélkül eredő kárért az állítólagos kibocsátó vagy a kibocsátó csak akkor felelős, ha őt, vagy a csekk kezelésével megbízott alkalmazottját a hamis csekk kiállítása, vagy a csekk meghamisítása tekintetében vétkesség terheli; eltérő megállapodás, mely az utalványozottra előnyösebb, hatálytalan.

25. §. A csekkösszeg 2%-át, de legalább száz koronát tevő pénzbírsággal büntetendő:

1. aki szándékosan a 2. §. ellenére bocsájt ki csekket;

2. aki az általa kibocsátott csekket szándékosan nem keltezi, vagy kiállításának napját szándékosan a valóságnak meg nem felelően jelöli meg, vagy az általa kibocsátott csekket szándékosan hosszabb bemutatási határidővel járó valótlan keletellyel látja el;

3. aki más által akár belföldön, akár külföldön kibocsátott olyan csekket, amelyről tudja, hogy az 1., vagy 2. pontba ütköző módon bocsáttatott ki, átveszi, tovább adja, vagy kifizeti.

27. §. A büntetést a kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-c.) 221. §-ában megjelölt büntetésre fennálló szabályok alkalmazásával az a törvényszék szabja ki, amelynek területén a terhelt lakik.

A 25. §. alapján kiszabott pénzbírságot nem lehet szabadságvesztésszabásra átváltoztatni.

Az e törvény rendelkezéseinek megfelelően kiállított csekket és az ezekben szereplő személyeket a törvény törvényes védelemben részesíti, miáltal a csekket valóságos értékűvé teszi.

Magyarországon a csekkforgalom a múlt század második felében indult meg, a M. kir. Postatakarék-pénztár tette általánossá.

Ez az intézet állami felügyelet alatt működő banküzlet, amely tevékenységének lebonyolítására a posta egész országra kiterjedő szervezetét és hálózatát használja fel. Célja a takarékoságnak a legszélesebb néprétegekben való elterjesztése volt. A postatakarék a legkisebb összegeket is felvette és gyümölesztette.

Működését 1886. évi február hó 1-én kezdette meg 700 közvetítő hivattal, a háborút megelőző évben már mintegy 5000 postahivatalt állított szolgálatába, esonka hazánkban 2500 postahivatallal közvetít.

A takarékbetét üzletág mellett 1890. január hó 1-én a csekk- és giróforgalom lebonyolítását is megkezdte. Ezt hatalmasan fellendítette és az ország gazdasági életében ma már nélkülözhetetlenné tette.

Ha valaki a postatakaréknál csekk számlát akar nyittatni, a közvetítő hivatalok bármelyikénél rendelkezésre bocsátott nyomtatványon felvételét, egyúttal bizonyos számú befizetési lapnak és csekkönyvnek megküldését kéri.

A postatakarék a felvételt engedélyezi, részére számlát nyit, a kérelmezőt erről a kért befizetési lapok és csekkönyv megküldése mellett értesíti, felhívja aláírásának közlésére és a *törzsbetét* befizetésére.

Az aláírásokat három példányban kell beküldeni, hogy a kiállított és beküldött csekkekkel összehasonlíthatók legyenek.

A törzsbetét a postatakarék részére szolgáló tartalék, amit a számlatulajdonos nem utalhat ki, csak akkor, amikor számláját meg akarja szüntetni.

A számlatulajdonos az átutalási forgalomban résztvesz, azaz számlájáról bármelyik más számlatulajdonos javára utalhat át összegeket. Ezt és a befizetéseket megkönnyítendő, a postatakarék egy, az összes számlatulajdonosok nevét és számlaszámát fel-tüntető jegyzéket ad ki.

Minden név, címváltozást be kell jelenteni.

A postatakarékpénztári számlatulajdonosokat ezen ügyletből bélyeg- és illetékmentesség illeti meg.

A csekk értékét azzal is biztosítja, hogy azt a számlatulajdonost, aki olyan csekket állít ki, melynek a számláján nincs fedezete a törvényes büntetések iránt megteendő lépések mellett a számlatulajdonosok sorából kizárja.

A számlán be- és kifizetések teljesíthetők.

A befizetések leggyakoribb formája a *„Befizetési lapokkal“* teljesített befizetés.

A befizetési lapnak két formája van. Egyik a számlatulajdonos nevével és a számla számával ellátott, a másik az *üres (biancó)* befizetési lap, melyen a számlaszámot és tulajdonos nevét a befizető fél tölti ki.

A rendes befizetési lapot a postatakarék látja el számlaszámmal és névvel, a biancó befizetési lapot utóbbi nélkül adja ki.

A rendes befizetési lappal csakis annak a számlatulajdonosnak a javára lehet befizetést teljesíteni, akinek a nevére az szól, a biancó befizetési lappal bármelyik számlatulajdonos javára.

Mindkét befizetési lap négy részből áll ú. m. a *„szelvényből“*, mely a befizető előjegyzésének céljaira szolgál, a három másik részét a befizetéskor kitöltve a postahivatalba kell vinni, az első az *„elismervény“* a befizetés igazolására szolgál, ezt a hivatalos bélyegzés után a befizetőnek visszaadják, a *„Befizetési lap“* a postatakarék ezt küldi meg a számla tulajdonosának, ezért erre a vidékre szóló levelezőlap bélyegének ráragasztása után írásbeli közleményeket is lehet írni, a *„Könyvelési szelvény“*-re a postatakarék belső kezeléséhez van szüksége.

Befizetési lappal a közvetítő postahivatalnál befizetett összeget visszavonni nem lehet, azzal csakis a számlatulajdonos rendelkezik.

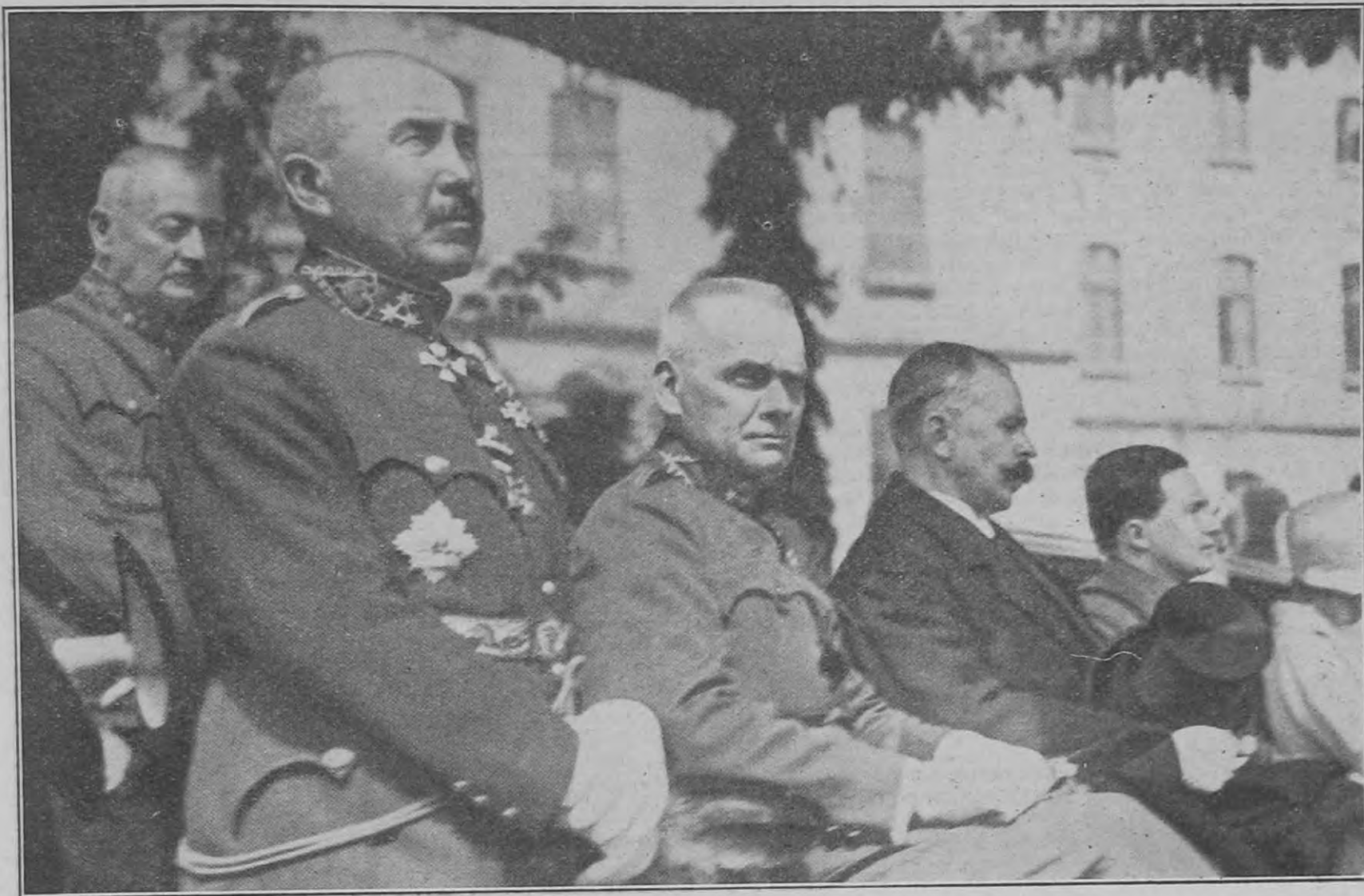
Postatakarékpénztári számla javára befizetéseket teljesíteni postautalványok útján, átutalás útján más számláról átírás, értékpapírok eladása, állampapírok kamatszelvevényeinek beváltása, nemzetközi átutalások és idegen pénzek beváltása által is lehet.

A közszájon a befizetési lapokat szokták csekknek nevezni, ez gyakran félreértésekre adhat okot.

A befizetési lap *csak befizetésre* szolgál, nem képvisel értéket, bárkinek odaadható, azzal bármelyik postahivatalnál akárki teljesíthet befizetést. Nem kell zár alatt tartani, mert, miután csak befizetésre használható, anyagi kárt nem lehet vele okozni.

Ezzel szemben a csekk a számlán levő követelés *kifizetésére* szolgál. A csekk számláról *csakis csekk* kiállítása által lehet kifizetést elrendelni.

A csekkürlapokat is a postatakarékpénztár útján lehet beszerezni. Füzetekben adják ki a számlatulajdonosnak. Ezen mindenkor fel van tüntetve a számla

Képek az 1. honvéd gyalogezred zászlószentelési ünnepélyéről: Balról jobbra az első sorban: Ludvig György gy. tábornok, gróf Csáky Károly lov. tábornok, honv. miniszter, Zsitvay Tibor, a képviselőház elnöke és József Ferenc kir. herceg.

száma és a tulajdonos neve. Csekkürlappal tehát csakis egy számláról lehet utalványozni és csakis a számla tulajdonosa, illetve annak az a meghatalmazottja, akit mint ilyen, ő az intézetnek bejelent és csekk kiállítására felhatalmaz. A csekk nem a befizetés, hanem a kifizetés okmánya, a kifizetés alapja.

A csekk csak akkor szabályszerű, ha mindazokat az adatokat, melyeket a törvény előír, tartalmazza, ha az aláírás a beküldöttnek megfelelő, ha vakarás, javítás, törlés nincs benne.

A csekk csak akkora összegről szólhat, amennyi követelés a törzsbetét levonása után a számlán még marad. A törzsbetétet a számla megszüntetésekor felmondásra utalja ki az intézet, ezt csekkel nem lehet kiutalni.

A csekk lapon az összeget számmal és nagy betűvel kezdődő betűkkel is ki kell írni, a kettőnek egyezni kell. Eltérés esetén a csekk érvénytelen.

A csekkürlapok meg vannak számozva, számszerűn egymásutánban kell azokat kiállítani, ha valamelyik elromlott, „Elrontott” szóval keresztülírva, a Postatakarékpénztárnak kell beküldeni.

A Postatakarékpénztárra kiállított csekkek útján a kifizetés módozatát, illetőleg a számla tulajdonosa többféle módon rendelkezhetik.

1. A csekket *bemutatóra állítja ki* és ezt annak, akinek fizetni akar, átadja. Ezzel utóbbi a postatakarék főpénztárához megy, ott a csekk összegét részére kifizetik. Ha a Postatakarékpénztárnál számlája van és nem akarja készpénzben felvenni, hanem a számláján jóváíratni, azt a csekk előlapjára írja és beküldi.

A csekk összegének átvételét az átvevő a hátlapon aláírásával ismeri el.

2. *Fizetési utalvány* kibocsátására szóló csekk útján.

Ebben az esetben a számla tulajdonosa a csekken ennek a kívánságának ad kifejezést, felírja az intézvényes nevét, lakáscímét. A postatakarék „*Fizetési utalvány*”-t állítja ki és az intézvényes lakására kézbesített a részére kiutalt összeget, ugyanolyan módon, mintha az postautalványon küldetett volna címére.

A címzett a „*Fizetési utalvány*” hátlapján elismeri az átvételt, az utalvánnyal összefüggő szelvényt levágja és megőrzi.

A *Fizetési utalvánnyal* több válfaja van, erről később az állami pénzügyésznél lesz szó.

Ez a kifizetéseknek leggyakoribb módja, mert bármelyik közvetítőhivatal útján lehet e módon kifizetést teljesíteni.

Ha egy számlatulajdonos a számláján mutatkozó követelésből többeknek akar „*Fizetési utalvány*” felhasználásával pénzt kiutalni, azoknak nevét, lakáscímét egy erre a célra készített jegyzékbe jegyzi fel és csak a jegyzék végösszegéről állítja ki egy csekket. Ezt „*összesített (Kumulatív) csekkek*” nevezzük.

3. A csekken a számlatulajdonos azt a rendelkezést teszi, hogy annak összege *postautalványon* továbbíttassék ügyfele címére.

4. A számla tulajdonosa a csekk összegét vagy a Postatakarékpénztárnál, vagy a Nemzeti Banknál vezetett más számlatulajdonos javára iratja. Ezek a *gíró* illetve *kliringcsekkek*.

Vannak ezeken kívül még értékpapír vásárlására szolgáló csekkek, telepített váltó beváltására szolgáló csekkek, állandó csekkek (pl. havonként egyforma összegű járadékok kifizetésére), távirati csekkek, nemzetközi átutalásokra szolgáló csekkek. Ezeknek részletes tárgyalását, miután mindegyik különleges rendelkezéssel bír, elhagyom.

A csekkszámán történő minden változásról, legyen az befizetés, kifizetés, átutalás, a postatakarék a számla tulajdonosának számlakivonatát (befizetési lappal történt befizetéseknél az értesítőlapot is csatolja) küld, amelyben a számlán mutatkozó követelést feltünteti, így a számla tulajdonosa mindig tudja annak az összegnek a nagyságát, ami felett rendelkezhetik.

A kamatokat a postatakarék évenként a számlatulajdonos javára könyveli és erről őt értesíti.

Az elmondottak a Postatakarékpénztárnál követelt eljárásra vonatkoznak, más intézeteknél természetesen a csekktörvény keretén belül az eljárás is különböző.

A pénzkezeléssel foglalkozók ismerik legjobban e munka nehézségeit. Óvatosság, óber figyelem mellett is gyakoriak a tévedések. Nagyobb összegeknek kezelése nehezebb és körülményesebb. A többszöri átszámítás, szállítás, munkát, figyelmet és biztonságot igényel és mindenütt ott leselkedik a bűn is (tolvaj, zsebtolvaj stb.). A csekkrendszernek egyik előnye, hogy a pénz tulajdonosát e munkák nagy részétől megkíméli, a számlát vezető intézet a számlatulajdonos pénztárnokává válik, akinél pár sor írással rendelkezhetik a pénze felett.

A másik előnye a csekkrendszernek, hogy a pénzt nem kell gyümölcsözöten a pénztárban tartani, hanem azok gyümölcsözőleg elhelyezve, addig, amíg rájuk szükség lesz, egy helyen vannak; az országban elszórt legkisebb összegek is összegyűjtve, hatalmas gazdasági erőt képviselnek.

A Postatakarékpénztárnál mintegy 60.000 csekk-számlát vezetnek; az ország minden gazdasági intézménye igénybe veszi e szervezetnek a tevékenységét.

Statisztikai adatok mutatják, hogy az aranypénz forgalmánál a kopás által az érték jelentékeny része veszendőbe megy, érvényes ez a papírpénzre is. A veszteségek a készpénzkimélő csekkfizetéseknél ki vannak küszöbölve. Ez előnyök vezették az állami igazgatást is arra, hogy fizetéseinek lebonyolításánál a csekkrendszert vegye igénybe. Már a béke éveiben több állami intézmény, hatóság a csekkrendszer útján bonyolította le fizetését. A forradalmak és az azokat követő rossz állami pénzügyviszonyok miatt leromlott államháztartásunkat külföldi kölcsön igénybevételével kellett helyreállítani, a takarékoskosságot minden téren meg kellett valósítani. Legelső sorban a pénzzel kellett takarékoskodni, az állami pénzeket központilag kellett kezelni, hogy a lehető legkevesebb és csupán az a pénz legyen a szétszórt pénztárakban, amelyekre feltétlenül és a legsürgősebb kifizetések céljából ott szükség van. A többi pénz, addig is, amíg azt ki kell fizetni, egy helyben gyümölcsözőleg helyeztessék el. A célnak megvalósítására legalkalmasabbnak mutatkozott a csekkrendszer. Ezért 1924. évi július hó 1-től kezdve, az állami pénzkezelést a kormány a postatakarékpénztárra bízta s annak csekkrendszerét vette igénybe.

Az állami pénzkezelés új módját fokozatosan kellett megvalósítani. A m. kir. csendőrség 1924. évi október hó 1-ével tért át a csekkrendszerre. Az addigi javadalmazási kiutalás megváltozott, az állampénztárak helyett a belügyminiszterium a postatakarékpénztár útján utalta ki a javadalmazásokat, az egyes csendőr törzsgazdasági hivatalok újonnan nyitott csekk-számláira, amit aztán a törzsgazdasági hivatalok csekk útján küldtek meg gazdasági hivatalaiknak. Nagyjában nem változtatta a korábbi pénzkezelést, a különbség az volt, hogy az adóhivatalok helyett postatakarékpénztárnál, illetve annak közvetítő hivatalainál vették fel a gazdasági hivatalok a fizetésekhez szükséges javadalmazást.

1926. július hó 1-ével ezt a módot is megváltoztatták, ma a következő az eljárás:

Minden törzsgazdasági hivatalnak van „*Illetmény számlája*“, „*Fizetési előleg számlája*“, „*Személyi nem rendszeres*“ és „*Dologi kiadási számlája*“. Összesen tehát 4 számlája. Ezenkívül egy letéti számla. Minden osztályparancsnokság gazdasági hivatalának van „*Személyi nem rendszeres*“ és „*Dologi kiadási számlája*“, összesen 2 számlája.

A „rendszeres illetékek“ gyűjtőnév alatt kezelt illetékeket (havidíj, havizsold, havi fizetés, csendőrségi pótdíj, családi pótlék, lak-, istálló- és bútorbér, felszerelési járulék, tisztiszolgaváltság, ideiglenes pótlék, hadipótlék), az örsökön szerkesztett „*Fizetési jegyzékek*“ adataiból, az osztály gazdasági hivatal által készített „*Fizetési összesítés*“ alapján a törzsgazdasági hivatal „*Összesített csekkel*“ utalja ki az egyes örsöknek és alosztályoknak. Az összesített csekkek, illetve az ahhoz fűzött jegyzékeknek egyes tételeiről a postatakarékpénztár „*Fizetési utalványokat*“ készít, a kiutalt pénzt azokkal küldi meg a címzetteknek. A „*Személyi nem rendszeres*“ (tisztletdíjak, polgári alkalmazottak havibérs, élelmezési adagváltság, jutalmak és segélyek stb. egyéb kiadások) és „*dologi kiadásokat*“ (beszerzési költségek, elhelyezési költségek, utazási, vezényel-

tetési költségek, egyéb dologi kiadások) pedig az osztályparancsnokságok gazdasági hivatalai saját csekk-számlájukról utalják ki hasonló módon az örsöknek és egyéb alakulatoknak. Egy örs tehát három „*Fizetési utalványon*“ kapja meg havi illetékeit. E három számlán történő kiutalás azért szükséges, mert az állami költségvetésben is a három fenti elnevezés alatt vannak a kiadások biztosítva, előirányozva.

Az állam összes pénzeit a „Nemzeti Bank“ kezeli, a Postatakarékpénztár a Nemzeti Bankkal számol el. A Nemzeti Banknál levő állami pénzek felett a pénzügyminiszter rendelkezik. A csendőrség részére szükséges összegeket tehát a pénzügyminiszter a Nemzeti Bank útján bocsátja a Postatakarékpénztár rendelkezésére, vagyis a belügyminiszterium ott vezetett csekk-számlájának a javára könyvelik s a belügyminiszterium csekkel iratja a neki alárendelt csendőr gazdasági hivatalok számlái javára. A gazdasági hivataloknak csak kiadási számlájuk van, amelyekre befizetést nem lehet teljesíteni, hanem csak kiadásokat lehet utalványozni. A csendőrséggel kapcsolatos *bevételeknek* az elszámolására szolgál a „*csendőrségi bevételi számla*“, mely az egész csendőrségnél csak egy van és a belügyminiszterium kezeli, ezen viszont kiadásokat nem lehet teljesíteni.

A csendőrség csekkezelésére ugyanazok a szabályok és határozványok érvényesek, mint a többi csekk-számlatulajdonosokra és általában a csekkekre fentebb elmondottam.

A törzs- és osztálygazdasági hivatalok a nekik kiadott csekkürlapokról „*Nyilvántartást*“ vezetnek, amin pontosan feltüntetik az ürlapok felhasználását.

A csekk-számlán előfordult változásokat a „*Csekkforgalmi naplóban*“ vezetik keresztül és mert minden egyes tétele pénzforgalmat jelent, szoros kapcsolatban van a havi számadások alapját képező pénztári naplóval. A pénzálladék helyességét csakis a két napló egybevetése, egyeztetése által állapíthatjuk meg.

A pénztári naplóba minden kifizetett illetéket fel kell venni, tehát ott olyan pénzek is vannak kimutatva, amelyek sohasem voltak a pénztárban, hanem csak a csekk-számláról csekkel utaltattak ki.

Költségvetési év végével az egyes számlák kimutatják az évi összkidatást, a bevételi számlák a bevételt.

Az állami pénzkezelésnél egyes kivételek vannak. Ilyenek: az állami számlákon nincs törzsbetét, az állami számlákra kiállított csekkekhez a magánosoktól eltérőleg „*Kifizetési értesítés*“ van csatolva, amellyel a Postatakarékpénztár a számlatulajdonos hatóságot vagy hivatalt a csekkben rendelték foganatosításáról értesíti, az állami számlákra kiállított csekk nem szólhat bemutatóra.

A csendőrségi nyugdíjasok illetményeit is a postatakarékpénztár csekkforgalmában fizeti ki a belügyminiszterium. A belügyminiszterium számvevősége állítja ki a külön erre a célra készített zöldszínű „*Fizetési utalványokat*“, melyek aztán a korábban ismertett módon továbbíthatnak a postahivatalok útján az igényjogosultakhoz. Ezekben a fizetési utalványokon záradék van, mely szerint az csak a címzettnek kézbe-síthető és csak az esedékesség napján fizethető ki. A nyugdíjas meg van tehát védve attól, hogy ellátási díja illetéktelen kezekbe jusson és meg van kímélve, hogy minden egyes hónapban külön hatósági igazolványt szerezzen be nyugdíjjogosultságának igazolására. Ellátási díjait az arra illetékes fórum utalványozza és fizeti ki, így illetékeinek minden emelkedését pontosan kézhez kapja. Ha illetékei esökkennének, (családtagok elhalálása stb.), arra is a leghivatottabb szerv teheti meg a nyugdíjas által beküldött okmány alapján a szükséges intézkedést.

Az állami pénzkezelést a Postatakarékpénztár bonyolítja le, az állami bevételek a közvetítő hivatalokhoz folynak be. A közvetítő hivatalok a kifizetésekhez szükséges pénzzel mindenkor rendelkezhetnek, nem állhat elő az, hogy pénz hiánya miatt ne tudnának fizetést teljesíteni.

A számlatulajdonos csendőrgazdasági hivatalok számláján levő követelés olyan, mintha ez a pénz a gazdasági hivatal pénztárában lenne, a különbség csak az, hogy központi kezelés alatt áll. A gazdasági hivatal akkor, amikor a követelése felett rendelkezik, ki-

fizetést teljesít, tehát a pénz kifizetésére érvényes óvatosság és szabályok a csekkforgalom lebonyolításánál is betartandók.

Amint fejtegetéséből kitűnik, a csekkrendszer célja a pénztárkezelés megkönnyítése, a pénz kímélése és a pénzkezelés központosítása.

A csekk számlán mutatkozó követelés a gazdasági hivataloknak mindig rendelkezésükre áll, ez maga után vonja azt, hogy a gazdasági hivataloknak pénztárcaikban csak a multhatatlanul szükséges fizetések teljesítésére kell készpénzt tartani. Munkakímélés szempontjából sem célszerű a gazdasági hivatalnál nagyobb összegű készpénz tartása, mert a pénzek legnagyobb része külállomásra megy és postautalványon kell küldeni. Ezt a munkát megtakaríthatjuk egy csekk kiállításával, aminek összegét a postatakarék közvetlenül küldi ki. Az örsök utiköltségek fedezésére előleggel el vannak látva, sürgős és nagyobb összegű kifizetés csak ritkán fordul elő. Viszont, ha a gazdasági hivatalnak a pénz szükségessége kellő időben tudomására jut, azt késedelem nélkül kiutalhatja számlájáról.

Gyakorlat szerint, sürgős kifizetésekre az összpontosítások alkalmával van szükség, ilyenkor a gazdasági hivatal a pénzkészletéből az elutazáshoz a legszükségesebb előleget meg tudja adni, hosszabb tartamú összpontosításnál az összpontosítás helyére már a postatakarékpénztár útján küldetheti a pénzt.

Még azt kívánom megjegyezni, hogy a számadások pontos vezetésétől, az illetékek, állomány pontos nyilvántartásától, a naplók legpontosabb vezetésétől a csekkrendszer nem mentesít, azokat egyformán lelkiismeretesen, pontosan kell vezetni. A csekkrendszer, mint fejtegetéseimből kitűnik, csupán a készpénzzel bánást könnyíti meg és a pénzkezelés technikai műveletétől kímél meg.

Szovjetország és az ellenforradalmak.

Irta: SZLADEK BARNA százados.

Legyen szabad lapunk 7. számában megjelent „Az új orosz mozgalom” című közleményre az alábbiakkal reflektálnom.

Nemcsak az orosz emigránsok, hanem — egy törpe kisebbségtől eltekintve, — az egész világ feszülten várja az idő eljövését, amikor a Kreml falairól lekerül az ötágú szovjetesillagos lobogó. Nemcsak a lakcsizmas orosz gárdatiszteknek, hanem sok-sok szegény Feodor meg Waszily robotniknak hön óhajtott, titkolt vágya ez. Azoknak a szegény Feodoroknak és Waszilyoknak, kik nem tudnak heti keresményükből annyit félretenni, hogy maszatos, sokféle színben játszó, elnyűtt, elrongyolódott, nehéz verejtéktől átítatott rubaskájukat egy újjal felesereljék. S amíg a szegény Feodorok, Waszilyok azon töprengenek, hogyan lehetne egy új rubaskára összekuporgatni, ugyanakkor népbiztosok, népbiztoshelyettesek szalonkoosokban utazgatnak ide, oda, ma Bécs, holnap Budapest, egyenlőséget hirdetve, útiböröndjeikben 4—5 selyempizsamával. Igen, Oroszországban sok minden megváltozott, a Szántó Zoltánok garderóbjaikat selyempizsamák ékesítik, csak egy maradt a régi: a Feodorok és Waszilyok rubaskája.

Nem akarom vizsgálgatni a minden terrorok terrorjának a népjólét terén elért eredményeit. Eltérítenének a tárgytól.

A fentidézett cikkel kapcsolatban volna mondani valóm. Ennek a cikknek olvasása olyan kilátásokat enged sejtetni, olyan reménységeket ébreszt, amelyekből a kevésbé tájékozott olvasó arra a következtetésre juthatna, hogy a jelenlegi oroszországi rendszert egy hatalmas ellenforradalmi akció a közeljövőben el fogja söpörni. Ez hiú ábránd, és csak arra jó, hogy az illúziók tárházát gazdagítsa. Aki az oroszországi eseményeket a bolsevikiek uralomrajutásától kezdve, figyelemmel kíséri, aligha fogja lehetőséget tartani, hogy belátható időn belül egy ellenforradalom ott sikert érjen el. Hogy ezt megérthessük, vissza kell mennünk néhány évet a múltba és meg kell ismerkednünk az orosz ellenforradalmakkal. Ezeknek részletes ismertetése köte-

tekre rúgó munkát jelentene s ezért ebben a rövid cikkben csak némi kis tájékozást nyújthatok.

Az 1919—20. években hatalmas méretekben bontakozott ki az orosz ellenforradalom, amely immár négy tekintélyes, jól megszervezett hadsereggel rendelkezve, mind szorosabbra vonta a gyűrűt Szentpétervár és Moszkva körül. Leninéknek akkoriban igen forró volt a talaj a lábuk alatt.

Kolesak tengernagy Szibéria felől kergette maga előtt a vörösöket és átlépve az Uralt, hadseregével már Ufától nyugatra állott. Judenics tábornok északon már hatalmába kerítette Szentpétervár két külső erődjét. A híres Petjura Ukrajnát tisztította meg a vörösöktől. A Krim felől pedig Denikin tábornok nyomult Moszkva irányába. Wrangel akkor szervezte a Don vidéken a Don kozákok földjén a maga hadseregét.

Minden egyes nap újabb vereséget hozott a Trockij főparancsnoksága alatt álló szovjet hadseregnek. A siker már csaknem biztosnak látszott.

S egyszerre, mint ahogy szappanbuborékok szét-pukkannak, — felbomlott, — helyesebben felrobbant gyors egymásutánban mind a négy hadsereg.

A felbomlás főoka az elbizakodottság mellett az volt, hogy valamennyien túlságosan cári programot hirdettek. Előnyomulásuk alkalmával minden tettük, cselekedetük túlságosan régi mintára készült. Ez volt a vesztük.

Az orosz paraszt ugyanis, aki torkig volt már a bolsevizmussal, s aki rettegve gondolt a vörös katonák folytonos rekvirálásaira, nem sok jót látott a Kolesak gárdistáitól sem, mert ezek — sajnos — sokat használták akkor is a kancsukat, amikor az igazságot és kenyeret osztó kéz erősebb fegyvernek bizonyult volna. Az ellenforradalmár hadseregek sok helyen és sok esetben úgy viselkedtek, mintha Leninék küldték volna ki őket propagandát csinálni — a vörösök mellett.

S megtörtént a csoda. Ami nem sikerült a vörösöknek, t. i., hogy az orosz parasztot a maguk számára megnyerjék, — megcsinálták azt az ellenforradalmárook. Elsősorban Kolesakék. Hatása ennek az áldatlan, rövidlátó rossz programnak akkor kezdett mutatkozni, mikor az ellenforradalmár seregek az első kudarcokat szenvedték és egyes helyeken visszavonulásra kényszerültek. A visszavonulás alatt csaknem mindenütt ellen-szenvvel, sőt izzó gyűlölettel találtak a lakosság körében, melynek túlnyomó része még röviddel azelőtt, mint felszabadítóját üdvözölte a fehér gárdát.

A Kolesak hadsereg, amely a szibériai harcok kezdetén emberi képzeletet felülmúló hősiességgel harcolt, mikor az Uralon túl jutott s amikor már csak a visszafutó vörös csapatok töredékeivel kellett imitt-amott jelentéktelen harcokba bocsájtkozni, — akkor egyszerre a sikerektől elbódítva, puhúlni, zülleni és — kegyetlenkedni kezdett.

Egy kétségbeesett erőfeszítés következett most a gyűrűbe szorított vörös hadsereg részéről s a meglepett ellenforradalmi alakulatoknál szinte bihetetlen gyorsasággal következett be a saját maguk elbizakodottsága és vaksága által előidézett katasztrófa. Nagyon sokan a vörösek kezére kerültek, maga Kolesak sem tudott megmenekülni. Irkutskban kivégezték. Nem maradt meg csak Wrangel tábornak hadserege, amelyik érintetlen volt ugyan, de az időközben megerősödött, újjászervezett s bittal fegyvelmezett vörös hadsereggel szemben már számbeli arányánál fogva sem tudta eredményesen felvenni a harcot s a túlnyomó erő elől hadseregének nagy része a Fekete tengeren külföldi hatalmak hajóin idegen országokba menekült. Ennek a hadseregnek voltak tagjai azok is, akik a vándorúton lévő világ-hírű Don kozák kórust alkotják, amely nemrégiben még a legfásultabb, legeinikusabb „pesti”-nek is könnyeket tudott szemébe varázsolni átütve a bűvös hangoktól az emberi léleknek megkövesedett, eldurvult, legvastagabb rétegeit is.

Az orosz ellenforradalom megbukott. Megbukatta, agyonverte önmagát. Aki az ellenforradalmárokhöz számított és nem tudott menekülni, hóhérekre került. A mai Oroszországban nem élnek olyanok, akik komoly ellenforradalmat szervezhethetnének. Ez nem azt jelenti, hogy a rendszerrel meg vannak elégedve, mert a parasztság nyílt ellensége a kommunizmusnak, a munkás-ság nagy százaléka szintén megesaltnak érzi magát,

Ezek azonban passzív magatartást tanúsítanak és nem is lehet arra gondolni, hogy elégedetlenségük erőszakos formában nyilvánuljon meg.

A vörös vezetők annak tudatában, hogy tulajdonképeni pártjuk kisebbségben van, valóságos mestermunkát hajtottak végre, amikor hatalmuk fenntartására a „biztonsági“ intézkedéseket megtették. A hírhedt cseka és a vörös hadseregnek egy része úgy van megszervezve s akként dotálva, hogy feltétlen híve és támasza a vörös kormányoknak.

Bizonyos, hogy a szovjetrendszer előbb-utóbb meg fog bukni. Ezt tudja, helyesebben érzi mindenki, csak az a kérdés, mikor és hogyan. Meg vagyok győződve róla, hogy ellenforradalom következtében nem, mert ennek a lehetősége egy emberöltőre meg van bénítva. A többi már a találgatás birodalmába tartozik. Minden történelmi következtetés, minden logikai szükségszerűség esődöt mondhat. A szovjetrendszer vagy átalakul az idő folyamán csaknem észrevétlenül nyugati mintára demokratikus köztársasággá, vagy — ami valószínűbb — folytatni fogja bolsevik propagandamunkáját külföldön, míg az érdekelt államok rájönnek arra, hogy az orosz kérdést másképen, mint fegyverrel nem lehet megoldani.

Ez pedig napról-napra sürgősebb és fontosabb lesz...

Nagy Péter az oroszok híres cárja uralkodása idején sok népünnepélyt rendezett. Ezen népünnepélyek fő és befejező attrakciói a tűzijátékok voltak. Tarka lámpionokkal feldíszített dereglyék úszkáltak ilyenkor a Néván, Volgán, a Visztulán meg a többi orosz folyókon. Az esthomály beálltával izgalomtól, kíváncsiságtól kipirult arccal várta a nép az első rakéták pukkanását s mikor ezek elhangzottak, szájátva gyönyörködött a színes röpentyűk pazar játékában.

Moszkvában ma is eregetnek röpentyűket. Csak hogy ezek a Moszkvában feleresztett rakéták távoli országokban pukkannak, színük csak egyféle, vörös és a népbiztosokon kívül vajmi kevesen lelik gyönyörűségüket ebben a játékban. Céljuk nem az, ami a Nagy Péteré volt, hogy a népet szórakoztassák. A vörös cároknak ócska, unalmas kedvtelés volna a népnek gyermekes, naiv öröme. Miként Néro Róma égésében, — úgy akarnak ők is gyönyörködni abban a tűz és vértengerben, mik a moszkvai röpentyűk útját jelzik.

És elindulnak a röpentyűk.

Szófiában bomba robban azon a helyen, ahol a koronás államfők is térdet hajtanak, ahol a hangos szó is szentségtörés...

... Törökországban őszszakállú muzulmán aggastyánokat állítanak bíró elé, mert még mindig fezt mernek viselni, avagy mert asszonyaik arcát még mindig fátyol fedi. És az igazhitű Alik és Ahmedek kétségbeesetten tekintenek Mekka felé, Mohamednek a felhők között ringó koporsójától magyarázatot, segítséget várva. A válasz: „... Moszkva!“

Angliában kitör a szénbányászsztrájk, számokban alig kifejezhető károkat okozva munkaadónak, munkásnak egyaránt...

És a röpentyűk tovább repülnek.

Bukarest erődeiben, Amerikában kolosszális méretű löpor- és lőszerraktárak repülnek levegőbe... nálunk Csepel... Vági... Rákosi... Weinberger... Szántó... Franciaországban egyik vasuti katasztrófa a másik után... szép, karesú expresszvonatok hagyják el a pályaudvarokat... a mozdonyvezető észrevétlenül, zajtalanul indítja el a vonatot, nehogy az utas ujságbaolvasását egy parányi kis rándítás is megzavarja, ... azután egy meglazított sínesavar és az éjszaka csöndjét szívet dermedtő jajgatás tölti be. A katasztrófa színhelyétől néhány lépésnyire egy fatönc mögött vagy gödör szélén lázban égő szemekkel gyönyörködik egy 15-16 éves „ifjúmunkás“, a Weinbergerek és Szántó Zoltánok érdemes tanítványa...

Szumatra szigetéig is eljutnak a moszkvai röpentyűk... és a jámbor, virágkedvelő, békés hollandus néhez harcokat kénytelen vívni, géppuskákat, sőt ágyúkat megszólaltatni, hogy a fehérvirágos mezőkön támadó vörös tócsák árán a lelkek fehérségét megőrizze...

Legutóbb a négyszázmillió nagy katlanba talált a moszkvai röpentyű. A nagy katlanban félelmetes sis-

tergessel forr a sárgás-vöröses izzó massa. Magasra csaptak a lángok Sanghai, Hankau körül. A moszkvai tűzijátékrendezők elégedetten dörzsölik kezeiket. A lángtenger domináló színe hol a vörös, hol a sárga. Végső kialakulását ennek a bonyodalmas harcnak előre látni nem lehet. Mindennap változik a helyzet. A lángok fénye elhatolt egészen Amerikába, Angliába, Japánba, és a hadihajók soha nem látott tömege horgonyoz a kínai kikötőkben.

De bármiként is dőljön el a kínai harc, a moszkvai gyújtogató röpentyűzésnek csak akkor fog vége szakadni, ha a rakétákat készítő moszkvai laboratóriumot zúzzák össze. Ez csak akkor lehetséges, ha az európai nemzetek egymásközötti békéjét semmi nem zavarja és egységesen léphetnek fel Moszkva ellen. Persze, amíg Trianon meg a többi „béke“ érvényben van, igen nehéz egy ilyen békés atmoszférát az európai államok között elképzelni.

Pedig már igazán ideje volna, egy kicsit felébredni abból a győzelmi mámorból.

Rejtélyes gyújtogatások II. József császár idejében.

A m. kir. Hadtörténelmi Levéltár eredeti okmányai alapján írta: MARKÓ ÁRPÁD ny. őrnagy.

A II. József császár trónralépését követő években súlyos megrázkódtatásokon ment keresztül Erdély lakossága. A földesurak birtokaira áhító oláhok mozgalmá, Hóra és Kloska lázadása alaposan felkavarták az országot amúgy sem nyugalmas életét. A lázadásnak 1785-ben történt leverése után a kedélyek még nem csillapodtak le, amikor 1788-ban a törökök ellen kezdődő hadjárat árnyékát már előre vetette.

Nem esoda, hogy az ország keleti részének közbiztonsága ilyen körülmények között nagyon is gyarló volt, még ilyen viszonyok mellett is különös volt azonban, hogy minduntalan felütötte fejét az akkori idők egyik jellegzetes nyavalyája — a gyújtogatás szenvedélye. Beteges lelkületű egyének rablási szándékából, de gyakran anélkül is, csupán csak gyújtogató szenvedélyük kielégítésére vándoroltak faluról-falura. Útjukat felgyújtott házak, csűrök és pajták üszkös romjai mutatták.

Az akkor még eléggé kezdetleges falusi építkezési mód s a tűzoltási rendszabályok rendezetlensége folytán egy-egy tüzeset gyakran egész városok, falvak pusztulását vonta maga után.

1788 derekán pedig már úgy látszik tervszerűen is foglalkoztak — talán a török császár zsoldjában álló — lelketlen egyének gyújtogatások rendezésével. Ennek bizonyítékát látjuk a volt magyarországi főparancsnokság (Generalkommando für das Königreich Ungarn) 1788. évből származó egyik iratesomagjában, amely egy tervszerű gyújtogató banda két tagjának letartóztatásával és a többinek körözésével foglalkozik. Ezek a gyújtogatók valamennyien — valószínűleg beteges hajlamú — serdülő fiatal parasztleányok, egy állítólagos görög (örmény) eredetű Nagy György nevű kolozsvári lakos zsoldjában állottak.

1788 július havában Bihar és Szabolcs megyékben még a szokottnál is több tüzeset történt. Végre sikerült a gyújtogatók egyikét július 19-én Sárándom elfogni. Elfogatásáról a sárándi bírák a következő jelentést küldték a felettes hatóságoknak Nagyváradra:

„Tekéntetes Ur. Ezen által kísértetett Leány ma reggeli 9 Óra tájban helységünkbe jöven, hogy koldulhasson, és rajta könyörüljenek tettette magát némának és nagy hanggal nyekegett, és előttünk is egy darab ideig mind csak Némának tettette magát, midőn pedig látta, hogy már keményebb beszidekkel vagyunk körülvette, meg Szollala és osztán mind Passussa mind pedig állapotja felől az adnectált benevolum Examen Szerént exeminálnván, mint Passus nélkül vándorló és tsábitó Személyt aláztatosan rezianáljuk.

Gratiajában ajánlottak maradunk Tttes Urnak aláztatatos Szolgáji Sárándi Birák. Sáránd 19. July 788.“

A jelentéshez mellékelt jegyzőkönyv így szól:

„*Benevolum Examen Catharinae Halmagy Sine Passualibus vagabundae.*

Kinek hívják, hány esztendő, micsoda vallásu vagy és még Leány vagy — a vagy Asszony és vane, és hol férjed?

Halmágyi Katának hívják Reformata vallásu, mintegy 21 Esztendő Leány vagyok Születtem a Szilágyban Menyő nevű helységben.

Mikor jöttél el Menyőből?

A tavasszal már esztendeje volt, hogy onnan eljöttem.

Vane Leveled, és hol tartózkodtál attól fogva, hogy a hazából eljöttél s — mimódon élőködtél?

Nincsen Semmi Levelem, nemis volt, a hazából jöttem Keserü nevű helységbe, és a tavaszig ottan laktam Szekeres István házában, fonásommal keresvén élelmemet, Husvétkor pedig által mentem Olasu nevű helységbe, és Szolgáltam a Svábok Papjánál Debreczeni Sz. György Vásárig, akkoronnal eljöttem Debreczenbe.

Hogy ma ezen Helységbe bejöttél némának tetteted magadat, azt miért cselekedted?

Sz. György napi Szabadságkor egy uri ember engemet, és én kivülöttem négy Leányt el vitt magával Kolozvárra, onnan pedig a táborhoz, ahol mindenikönket meg esketett arra, hogy vissza jövén Magyar Országra, gyujtogassunk, igérvén mindenikönknek 200 ft-ot és adván előre 1 Aranyat, és akkor meg parancsolták, hogy a helységekbe koldulás Szine alatt menjünk, és hogy koldulhassunk Némának tettettük magunkat. Arra nézve tettetem magamat ittenis némának.

Gyujtottále már valahol?

Nem gyujtottam magam, hanem a társammal Marival lévén, Nádudvaron ő gyujtott ottan.

Sigl. (Pecsét) Sáránd 19. July 788.

Andreas Kis Judex,
Jos. Szönyi Notar.“

A gyujtogató leányt a sárándi előljáráóság bekísérteti Nagyváradra, ahol a megyénél július 23-án és 24-én újból kihallgatják. A kihallgatásról felvett jegyzőkönyv eredeti szövegében így hangzik:

„Anno 1788 23. July M. Varadini peractum est benevolum Examen.

Kinek hívják?

Halmágyi Kata a nevem, az Atyámnak neve Mihály volt, de már megholt. Menyőből való vagyok, a Szilágyból 21 esztendő hajdon Leány vagyok, református vallásu, az Atyám Oskola mester volt, Napszámommal keresem kenyeremet.

Hova s mikor mentél el Keserüből, és hol telettél?

Debreczenben, az idén Sz. György vásárákor.

A Sárándi Birák előtt azt mondottad, hogy Keserüből S. Olasziba mentél szolgálni?

Posita Questione: ugy vagyone a Levélbe irva.

Responsum: igenis No hogy ugy vagyon, adhortata fateat verum: respondet: Husvét taiján mentem S. Olasziba, a Papnál laktam Sz. György napig, s ugy mentem Debreczenbe.

Kivel mentél be Debreczenbe?

Borinak hívják, a vezetéknévét nem tudom, Maramarosból való Orosz, a Másikat Marit, ez is oda való Orosz, a harmadikat hívják Kriskának az is oda való, a negyedik én vagyok, az ötödik a ki itten velem vagyon Maramarosi, esmerém, a gyekekét is el vesztette, ezekkel Debreczenbe mentem.

Hol akadtál ezen négy Személyekkel öszve és mikor?

Vértessen akadtam öszve, és meg edgyeztünk, hogy edgyütt járjunk, ugy azután bé mentünk Debreczenbe, és Sz. György napi Nagy Vásárcor Szollított benünket, haljátok micsoda járatbéljek vagytok, mi felettünk árva vagyunk, no ugy mond a

Görög mind edgyiteknek egy Aranyat adok, azután kinek kinek 20 frtkat, csak gyuitsátok meg a Debreczeni környéket, és a más héten a Vásár után Kolozvárra vitt bennünket, és onnétt együtt jöttünk ki gyalog lehet valami öt hete, Kolozváron pedig voltunk Szálva a Görög házában, kinek bótja is vagyon Kolozváron, közel a Kalvinista templomhoz, én Kolozváron máskor is voltam, Kolozvárról pedig jöttünk egyenessen Debreczenbe, és onnan oszlottunk Szélllyel, hármá Pest felé ment, én pedig haza akartam menni, az Ötödik pedig M. Pályiba ment, a hol is gyujtogatott.

Hogy tanított a Görög?

Meg esketett benünket a Görög, hogy gyuitogassunk Debreczen körül, Szerszámot, Puska port adott, melyet tölem a Sárándi Birák el vettek, tapló, Puska por és kova volt.

Hallode, ez magától tüzet nem ad, vagy tehát nem tanított a Görög vagy pedig másképp tanított?

Post tortuosissimas questiones tandem dicit: Kanóczunk is volt, és azt üveggel a napnál felgyujtottam, melyet a Sárándi Birák el vettek, és illyet mindenikönknek adott a Görög.

Hallode, tovább is voltál Kolozvárnál?

Nem.

A Birák előtt vallottad, hogy a táborba is voltál?

Azt vallottam, de nem voltunk hanem azt mondotta a Görög, hogy ollybá tarsuk, mintha ő Török Császár volna.

Hogy Debreczenből el oszlottatok, hova mentél?

Én Debreczenben maradtam, arattam Sarlai Pál Uramnak és Csikós Pál Uramnak Csizmadia Mester Emberek, azután a Pusztaságról jöttem Sárándra, és itten hallottam, hogy Nádudvaron tűz volt, 3 ház volt, 3 ház megégett.

Hallode, azt mondottad, hogy Nádudvaron voltál a midőn a tűz volt?

Primo negando dein fatetur: Igenis ottan voltam, de én nem gyuitottam, hanem láttam mikor égett, post Moram iterum negavit, dein ad adhortationem fatetur: ottan voltam és Mari is velem volt.

Mellyitek gyujtotta fel a házat?

Mári a fedélbe dugta a kanócot üveggel elsőbb fel gyujtván, Mári Pest felé ment fel.

Hát magad gyujtottále?

Nem: hanem Virágos Pál házat fel akartam gyujtani a kertjében, de rajta kapott.

Miért fogtak meg Sárándon?

Hogy be mentem mindjárt megfogtak, és Passust kértek.

Némának tettéd magadat?

Obmutiut, dein recognovit.

Hol akadtál össze a társaidal?

Dixit jam in Vértess, jam Debreczeni, jam in M. Pályi.

Hát voltál e M. Pályiban?

Hát hiszen mikor tűz volt láttam mikor az ólat fel gyuitotta a másik.

Tude magyarul a társad?

Tud.

Vald meg igazán ott voltále M. Pályiba?

Igenis ottan voltam a többivel edgyütt, az ólat gyujtottuk fel délbe. Már most mindent igazán megvallok. A Görög Nagy György a Vásárba reá vitt bennünket, hogy Debreczen táját gyuitogassuk, ugy osztán Négyen Nádudvaron gyuitogattunk, és az Orosz Asszony aki jelen vagyon Nádudvaron nem volt, hanem M. Pályiban mind az Öten jelen vltünk, de a hármá közzülünk Pest felé ment. Tovább pedig csak azt vallom, hogy Kolozvárra el vitt a Görög, de a táborba nem, addig meg esketett benünket, s ugy jöttünk vissza Gyalog igérvén a Görög vagy Örmény hogy Sz. Lőrincz Vásárcor mindenikönknek

200 forintot fog adni, mivel akkor ki fog jönni a Debreczeni Vásárra, és ez vitt bennünket a gyujtogatásra.

Közben elfogták a másik gyujtogató leányt is, mert a Halmágyi Katával felvett jegyzőkönyv folytatásaképpen egy *Mari* nevű esavargóleány kihallgatásáról is van szó, akiből a vallató közegek nem tudtak semmit kivenni, mert állítólag csak tótul és ruthénul beszélt, a kérdéseket nem értette meg és annyira butának tetette magát, hogy mindent összezavart és értelmes választ tőle kapni lehetetlen volt.

Szembesítik azután ezt a leányt Halmágyi Katával, aki neki szemébe mondja, hogy: „tudsz te magyarul, miért nem beszélsz“ de a leányt még ez se hozza ki sodrából, továbbra is csak össze-vissza, zagyván felelget tótul vagy ruthénul, úgy, hogy a kihallgatást végző *Juricskay* ügyész a jegyzőkönyvet eredmény nélkül kénytelen lezárni.

Az összes kihallgatási jegyzőkönyveket ezután *Haller József* gróf bihari főispán 1788 július 24-én felterjeszti a helytartótanácshoz Budára. Kisérő jelentésében kiemeli, hogy ő ennek az esetnek nagy jelentőséget tulajdonít, mert azt gyanítja, hogy a gyujtogatást megszervező görög ember az ellenség — tehát valószínűleg a törökök zsoldjában áll, ezért elrendelte ennek az embernek a letartóztatását. Ezenfelül pedig széles körben kihirdette és a szomszédos főispánságokkal közölte annak a három leánynak a személyleírását, akik a jegyzőkönyvi vallomás szerint gyujtogatási szándékkal Pest felé mentek. A két letartóztatott leányt a törvényszéknek átadta.

A budai helytartótanács helyettes elnöke *Zichy Károly* gróf gondosan áttanulmányozta az ügyet s az egész aktaeseményt átküldi báró *Barco* tábornok, budai főparancsnoknak. Átiratában kifejti, hogy nem osztja a bihari főispán azt a gyanúját, hogy az a bizonyos görög származású *Nagy György* az ellenség szolgálatában állana, mert erre különös bizonyítékokat nem lát. A vádlottak bementését nem lehet készpénzre venni, annál kevésbé, mert ezt az állításukat semmivel sem tudják igazolni.

De az egész esetnek nagy jelentőséget tulajdonít ő is, ezért mindent el fog követni, hogy a még ismeretlen három leány kézrekerüljön, de főképpen, hogy a gyujtogató társaság tulajdonképeni célja kiderítettessék.

Átiratához mellékelte magyarul, németül és tótul megszövegezve a három még ismeretlen gyujtogatóleány személyleírását. A nyomtatásban megjelent körövény magyar szövege így hangzik.

„Azon Személyeknek le-írása kik ide s-tova, mint Gyujtogatók kborlanak, ugy mint:

Kriska, veres haju.

Bori, Barna.

Maris, Szőke.

Mint egy 21 esztendőös nem magas Leányok, hazátlanok, mezétláb kborolnak ide s-tova, a fejek keskenyövel vagyon bé kötve, némáknak teszik magokat s ugy koldulgatnak és ugy e szín alatt, alkalmatosságot keresnek, hogy gyujtogathassanak, ugy mondatik hogy Máramarosból valók, magyarul s oroszul beszélnek.“

Szigorúan meghagyja a helytartótanács minden alárendelt hatóságnak, hogy a községek tűzbiztonsága felett különösen őrkdjenek.

Mindezt pedig azért közli ilyen részletesen a budai katonai főparancsnoksággal, hogy a katonaság is tájékozva legyen ezekről a merényletekről, mert nincsen kizárva, hogy a gyujtogatók — különösen ha az ellenség zsoldjában állanak — azután majd katonai raktárakat, kaszárnyákat s egyéb katonai telepeket is fognak felgyujtani.

A budai Generalkommando köszönettel tudomásul veszi a helytartótanács helyettes elnökének ezt az értesítést s azonnal intézkedik az alárendelt parancsnokságok és katonai intézetek kellő tájékoztatásáról.

Mivel pedig a gyujtogatóleányok állítólag Pest felé vették útjokat, tehát elsősorban a budai katonai raktárak forognak veszélyben, augusztus 6-án sürgősen értesíti a budai katonai élelmezési raktárak és a katonai közigazgatási bizottságot, hogy az épületekre különösen vigyázzanak. Egyidejűleg rendeletet ad a budai várospa-

ranesnokságnak és az itt állomásozó *Kaunitz*- (későbbi 38. gy. ezr.) és *Belgiojoso*- (későbbi 44. gy. ezr.) ezredek ezredes-zászlóaljainak (*Obristbataillon*) is. Közli velük a gyujtogatók személyleírását s parancsolja nekik, hogy a gyujtogatásban különösen ügyeljenek az ilyen kinézésű gyanús személyekre.

Az egész ügynek azonban úgylátszik nem volt folytatása, mert az iratokban többé sem a többször említett *Nagy György*, sem pedig a gyujtogatóleányok elő nem fordulnak. Valószínű tehát, hogy az által, hogy a gyujtogatóbanda két tagját elfogták, s a többinek kézrekerítését célzó intézkedéseket széles körben kihirdették, elvették a kedvüket a további gyujtogatástól.

A takarékoság és az életmód.

Irta: **SZENKOVITS ANTAL** tiszthelyettes.

Az őszirózsás forradalom, a tamácsköztársaság bukása és a román megszállás utáni időkben hazánk pénzügyi viszonyai nem a legjobbak voltak. A korona értéke nemcsak külföldön zuhant állandóan, hanem az országban is. A pénz vásárló ereje napról-napra csökkent s azért a dologért, amit ma 1000 koronáért meg lehetett venni, pár nap múlva már 1500 koronát kellett kifizetni. Ez az állapot azután odavezetett, hogy bizonyos elsőrendű cikkért nem pénzt, hanem terményt kellett fizetni. Megismerkedtünk a kék- és postapénz fogalmával és jelentőségével, a takarékkoronával, a búzavallatával, az aranykoronával. Azonban egyik sem volt megfelelő, mert a magánháztartás nem tudott magának helyes pénzügyi tervezetet készíteni. Napról-napra élt mindenki, mert előre nem tudta, hogy munkáiért mennyit fog kapni s hogy a kapott pénzen mit tud majd vásárolni. Ezért érthető, hogy valósággal kinevették azt, aki másnak ajánlani próbálta, hogy jövedelmének egy bizonyos hányadát rakja félre arra az időre, amikor majd nyugdíjas lesz.

A jobb napok felvirradásának előjelét látták mindenki abban, hogy a forradalmakat követő időkben gombamódra keletkezett, a mások hiszékenységre s a helyzet kedvező körülményeinek kihasználására alapozott bankok, tőzsdék és egyéb hangzatos vállalatok kártyavarákként rombadóltak. Nagyon sok embernek megtakarított pénzecskeje veszett el, mert elhitte a „bankigazgató“ fellengzős ígérését, hogy pénzt nemcsak duplán, hanem sokszorosan fogja visszakapni. Ezek az emberek nem gondoltak arra, hogy ezt az ígérteget ember teljesíteni képtelen. Ez az idő volt az, amikor mindenki egyszerre, fáradtság és munka nélkül akart gazdag lenni. Kockára tette megtakarított pénzét, esetleg eladta az örökölt pár hold földet, hogy máról-holnapra gazdag lehessen. Pénze elúszott és rájött arra, hogy ilyen módon meggazdagodni nem lehet. Becsületes munkával igem! És aki élni akart, elkezdett dolgozni.

Az emberek munkához láttak, megindult az ország egészséges vérkeringése. Rövid idő alatt eltűntek a romok s kezdetét vette a gazdasági újjászületés. Azek a hiénák, akik hazánk rosszból éltek, eltűntek. El kellett pusztulniuk, mert akkor dologtalanul már megélni nem lehetett. Pénzünk értéke nem hullámzott többé. Bekövetkezett a mindenki által erősen óhajtott rendezett pénzügyi állapot. Tudta mindenki, hogy ha dolgozik, munkájáért jó pénzt fog kapni. A kiadást már arányba lehetett hozni a bevétellel s a magánháztartás képes volt rendes költségvetést készíteni.

Tehát most már nagyon is időszerű kiadni ismét a régi, jól bevált jelszót: *takarékoskodjunk!*

Meg fogom kísérelni, hogy egymás mellé sorakoztassam, koszorúba fonjam azokat az érveket, amelyek arra készítenek mindenkit, hogy takarékosan éljen. És valószínűen nem fogják bajtársaim rossz néven venni, ha ezzel a kérdéssel kapcsolatban szétmézek egy kicsit a családi tűzhely körül is. Ugyanis testületünkben szép számmal szerepelnek a nők is és ezért szükségesnek tartom pár szóval kitérni a családi körre, mint olyanra, amelyben életünk jelentős részét töltjük el.

Nézetem szerint takarékoskodni nem parancsra kell, hanem azért, mert belátjuk annak igen üdvös, hasznos és célravezető voltát. Ha csak azért fogunk takarékoskodni, mert előljáróink így kívánják, valamire való tőlünk nem lesz soha.

Gróf Andrássy Géza, a Nemzeti Lovarda elnöke, a róla elnevezett és május 8-án megtartott lovasmérkőzésen.

Jelentős azoknak a száma, akik már belátták, hogy takarékoskodni kell. Viszont nem csekély számmal vannak még ma is olyanok, akik azt állítják, hogy ebből a csekély illetékből félretenni képtelenség. Nem képtelenség. Lehet, csak *akarni* kell. Így jutunk a belátáson és az akaraton keresztül ismét az *önfegyelemhez*. Ezen fordul meg az egész kérdés.

Minden hó 1-én kézhez kapjuk illetékeinket. Ezen a napon kell elkészítenünk az egész havi költségvetést. Költségvetésünknek két oldala van: a *bevételi* és a *kiadási* oldal. A bevételi oldalon szerepel illetékünk, a kiadási oldalon pedig a *szükséges és nélkülözhetetlen* kiadásaink tételei. Ugy a nőtlen, mint a nős esendőnek ebből a szempontból nézve, van háztartása, amelyet *magánháztartásnak* nevezünk, szemben az állam háztartásával. Ez a háztartás akkor van egyensúlyban, ha a bevétellel fedezni tudjuk a kiadást. Bevétel alatt csak az illetéket értem, mert a kölcsön vett pénz, noha szintén bevétel, még sem tartozik ide, mert rendkívüli és terhes bevétel, amelynek előbb-utóbb kiadására kell válnia, mert hiszen a kölcsönt vissza is kell fizetni. Már most, ha a háztartás egy hónapon belül fölösleget mutat fel, akkor az *takarékos*. Ezt a fölösleget, a megtakarított pénzt be kell tenni a takarékbába még akkor is, ha az csak 1–2 pengőt tenne ki.

Lehet az egy hónapra vonatkozó költségvetést úgy is összeállítani, hogy a kiadási oldalra már elsején beállítok néhány pengőt, mint amit a takarékbába fogok tenni. Ezt nem érzi meg senki s ennek az a jó következménye van, hogy az ember, ha a kezdeten átesett, igyekszik betétjét gyarapítani. Ugyanis az emberben majdnem a leghatalmasabb ösztön a *szerezés* ösztöne. Ezt kell felébreszteni és a helyes mederben tovább fejleszteni. Felébresztettük, ha első betétünket elhelyeztük. Ezután már csak arra kell törekedni, hogy okszerű gazdálkodással ezt az első betétet bármilyen kevéssel is, de gyarapítsuk. Vágyáznunk kell arra, hogy egy hirtelen támadt szeszélyünk kielégítése a gondosan összeállított költségvetésünket fel ne borítsa, mert ha ez megtörténik, vagy különösen, ha ismétlődik, betétünket növelni nem leszünk képesek soha.

Vannak egyesek, akik egy váratlan betegség, vagy

más csapás miatt kénytelenek a mások, esetleg a testületen kívül állók szívességét igénybe venni. Érthető, hogy ez tiltva van, mert a esendőr az illetőnek lekötöttje lesz és mert a hitelező esetleg viszonzásképpen olyan szolgáltatást fog kérni, aminek teljesítése a szolgálati kötelesség megszegését jelentené. Az ilyen helyzetek igen kellemetlenek s következményük csak az, hogy a esendőr magának haragost szerez, aminek a közbiztonság is kárát vallja.

Ha van, bár csekély megtakarított tőkénk, rendkívüli kiadásainkat abból vagyunk képesek fedezni s nem leszünk kénytelenek a mások szívességét igénybe venni. Maga a kölcsönkérés is olyan, hogy egy önértékes ember csak pirulva tudja megtenni. Szívszorogva lépünk az elé, akitől kérni akarunk s dacára annak, hogy mondókánkkal már előre elkészültünk, keressük a szavakat s a megállítatás érzete folytán valósággal szájalmasan mézünk ki. Amikor pedig kezünkben van a kért összeg, valósággal szégyent érzünk. Háttha még elutasítanak, ha mindjárt udvarias formában is, milyen lealázó az! Azután pedig a másoknál való kilineselés, valóságos kálvária. Vegyük tekintetbe azt is, hogy ha a kölcsönt a megígért határidőre esetleg visszafizetni nem tudjuk, miféle megjegyzéseknek vagyunk kitéve, sőt a mulasztás még feljelentést is vonhat maga után, ami már súlyosabb elbírálás alá esik. A vége az lesz, hogy az anyagi függetlenségünket elveszítve, előljáróink bizalma bennünk is megrendül; megbízhatatlannok leszünk és pedig jogosan!

A költségvetés és az okszerű gazdálkodás nélkül élő emberben meg van a hajlam, hogy minden újdonságot bírjon, embertársait utánozza, a mások költséges kedvteléseit űzze. Ilyenkor nem jut eszébe, hogy az ő bevétele nem elég az ezekkel járó kiadások fedezésére. A pillanat hatása alatt áll, nem gondol a holnapra s más sürgősen kielégítendő olyan szükségletre, amely elsőrendű. Gondolkozás nélkül enged a benne életre kelt vágyának s szeszélyeinek hódol. Költekezik. Másnap következik a visszahatás. Már megbánta azt, amit az előző napon tett, de már késő, mert a kiadást meg nem történné tenni nem lehet.

Ezzel szemben az, aki előre meghatározza kiadásai-